JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JULIANE KOKOTT
17 päivänä syyskuuta 2009[1]

Sisällys

I Johdanto ..... I - 5957

II Asiaa koskevat oikeussäännöt ..... I - 5958

A Asetus N:o 1/2003 ..... I - 5958

B Asetus N:o 773/2004 ..... I - 5959

III Asian tausta ja hallinnollinen menettely ..... I - 5960

IV Oikeudenkäyntimenettely ..... I - 5963

V Valitusperusteiden arviointi ..... I - 5964

A Ensimmäinen valitusperuste: suhteellisuusperiaatteeseen liittyvät aineellisoikeudelliset kysymykset ..... I - 5964

1. Suhteellisuusperiaatteen soveltamista koskeva alustava huomautus ..... I - 5965

2. Sitoumuksia koskevien päätösten oikeasuhteisuuteen kohdistuvat vaatimukset (ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa) ..... I - 5966

3. Sitoumuksia koskevien päätösten oikeasuhteisuuden konkreettinen tutkinta (ensimmäisen valitusperusteen toinen osa) ..... I - 5969

a) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomioistuinvalvonnan rajojen ylittäminen ..... I - 5970

i) Komission harkintavallan olemassaolo ..... I - 5971

1 – Alkuperäinen kieli: saksa.

ii) Se, arvioiko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin komission harkintavaltaa virheellisesti ..... I - 5972

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen menettelytapaan kohdistuvan komission arvostelun muut kohdat ..... I - 5976

i) Ennakkoarvioinnin ulottuvuuden väitetty vääristyneellä tavalla huomioon ottaminen ..... I - 5976

ii) Alrosan väitteiden ja etujen yksipuolinen huomioon ottaminen ... I - 5977

iii) Asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 4 kohdan mukaisen julkaisun virheellinen oikeudellinen luonnehdinta ..... I - 5978

iv) Väitetty EY 82 artiklan virheellinen soveltaminen ..... I - 5980

– De Beersin valmistajan aseman jättäminen huomiotta ..... I - 5981

– Sen jättäminen huomiotta, että tarjoajien toiminta huutokauppojen yhteydessä saattaa merkitä väärinkäyttöä ..... I - 5982

B Toinen valitusperuste: oikeus tulla kuulluksi hallinnollisessa menettelyssä..... I - 5984

1. Alustava kysymys: onko toinen valitusperuste tehoton? ..... I - 5984

2. Toisen valitusperusteen tutkiminen ..... I - 5985

a) Perustelujen puutteellisuus (toisen valitusperusteen ensimmäinen osa) I - 5985

b) Periaate, jonka mukaan kanteen ulkopuolisesta seikasta ei saa lausua, ja oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (toisen valitusperusteen toinen osa) ..... I - 5986

i) Periaate, jonka mukaan kanteen ulkopuolisesta seikasta ei saa lausua I - 5986

ii) Oikeudenmukaisen oikeudenkäyntimenettelyn periaate ..... I - 5987

c) Mahdollisen oikeutta tulla kuulluksi koskevan virheen vaikutus komission päätökseen (toisen valitusperusteen neljäs osa) ..... I - 5989

d) Alrosan kuulluksi tulemista koskevan oikeuden ulottuvuus (toisen valitusperusteen kolmas osa) ..... I - 5990

i) Alustava huomautus ..... I - 5990

ii) Komission väite ..... I - 5991

C Välipäätelmä ..... I - 5994

VI Alrosan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostaman kanteen arviointi ... I - 5994

A Riidanalaisen päätöksen muodollinen laillisuus (ensimmäinen kanneperuste) ... I - 5994

1. Alrosan oikeus tulla kuulluksi ..... I - 5994

2. Alrosan kuulluksi tulemista koskevien oikeuksien kohde ..... I - 5995

3. Alrosan oikeutta tulla kuulluksi ei ole loukattu ..... I - 5997

B Riidanalaisen päätöksen aineellinen lainmukaisuus (toinen ja kolmas kanneperuste) ..... I - 5998

1. Asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan rikkominen (toinen kanneperuste) ..... I - 5999

a) Oikeus antaa asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisia sitoumuksia ... I - 5999

b) Sitoumuksia koskevan päätöksen määräaikaisuus ..... I - 6000

c) Välipäätelmä ..... I - 6000

2. EY 82 artiklan, asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan ja sopimusvapauden periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen rikkominen (kolmas kanneperuste) ..... I - 6001

a) Sopimusvapaus (kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa) ..... I - 6001

b) Oikeasuhteisuus (kolmannen kanneperusteen toinen osa) ..... I - 6005

i) Kilpailuongelman olemassaolo ..... I - 6006

ii) De Beersin yksin antamien sitoumusten sopivuus ja välttämättömyys ..... I - 6007

iii) Oikeasuhteisuus suppeammassa merkityksessä ..... I - 6008

iv) Alrosan väitetty syrjintä ..... I - 6008

v) Välipäätelmä ..... I - 6010

C Välipäätelmä ..... I - 6010

VII Oikeudenkäyntikulut ..... I - 6010

VIII Ratkaisuehdotus ..... I - 6011

I Johdanto

1. Mitä vaatimuksia seuraa suhteellisuusperiaatteesta, kun Euroopan komissio ottaa kilpailuviranomaisena vastaan yrityksen sitoumuksia [2] ja määrää ne velvoittaviksi ja kun sitoumukset vaikuttavat toisen yrityksen etuihin? Tämä kysymys, jolla on suuri merkitys Euroopan kilpailuoikeuden kehittämisessä, muodostaa esillä olevan muutoksenhakumenettelyn painopisteen. Kysymyksen vastauksesta riippuu ratkaisevasti, miten vaikuttaa uusi toimivalta, joka myönnettiin komissiolle asetuksen (EY) N:o 1/2003 [3] 9 artiklassa ja jonka nojalla se voi määrätä sitoumukset velvoittaviksi. Yhteisöjen tuomioistuimen antaman tuomion vaikutus ulottunee kuitenkin myös kilpailuoikeuden muille osa-alueille, varsinkin valtiontukia koskevaan oikeuteen ja yrityskeskittymien valvontaan.

2. Esillä olevan asian taustana on sitoumus, jonka De Beers -niminen yritys antoi komissiolle vuonna 2006, jotta se vapautuisi määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä (EY 82 artikla) koskevista syytöksistä. Maailmanlaajuisen timanttikaupan suurimpana yrityksenä De Beers sitoutui olemaan tulevaisuudessa ostamatta raakatimantteja Alrosalta, toiseksi suurimmalta tuottajalta, mikä merkitsi konsernien monivuotisen liikesuhteen lopettamista. Komissio määräsi De Beersin sitoumuksen velvoittavaksi asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan 1 kohdan mukaisella päätöksellä. [4] Alrosa pitää päätöstä kohtuuttomana ja katsoo, että sen oikeutta tulla kuulluksi on loukattu. Alrosa sai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kumoamaan riidanalaisen päätöksen. [5] Komissio puolestaan hakee muutosta tuohon tuomioon.

3. Komission ja Alrosan välinen riita kuvastaa sitä, minkälaista tasapainoilua voidaan yksittäisessä tapauksessa tarvita, jotta kilpailuoikeuden tehokas täytäntöönpano ja yksittäisten yritysten edut voidaan yhteensovittaa oikeudenmukaisesti siten, että huomiotta ei jätetä yritysten menettelyllisiä oikeuksia eikä prosessiekonomiaa.

2 – Saksankielisessä versiossa käytetään kankean ilmaisun ”Verpflichtungszusagen” synonyymina jäljempänä yksinkertaisuuden vuoksi käsitettä ”Zusagen”.

3 – EY 81 ja EY 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1).

4 – EY 82 artiklan ja ETA-sopimuksen 54 artiklan mukaisesta menettelystä 22.2.2006 tehty komission päätös 2006/520/EY (asia COMP/B-2/38.381 – De Beers), tiedoksi annettu numerolla K(2006) 521 (yhteenveto EUVL 2006, L 205, s. 24; jäljempänä myös riidanalainen päätös).

5 – Asia T-170/06, Alrosa v. komissio, tuomio 11.7.2007 (Kok., s. II-2601), oikaistu yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 27.8.2007 tekemällä päätöksellä; jäljempänä myös valituksenalainen tuomio tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

4. Esillä olevaa asiaa koskevaan lainsäädäntöön kuuluvat EY 82 artiklan ja ETA-sopimuksen 54 artiklan ohella asetuksen (EY) N:o 1/2003 ja asetuksen (EY) N:o 773/2004 [6] useat säännökset.

A *Asetus N:o 1/2003*

5. Asetuksella N:o 1/2003, jota on sovellettu 1.5.2004 alkaen, [7] uudistettiin kartellioikeudenkäynteihin sovellettavaa lainsäädäntöä ja laajennettiin komission toimivaltaa yhteisön kilpailuviranomaisena.

6. Komission uuteen toimivaltaan liittyy erityisesti asetuksen N:o 1/2003 9 artikla, jonka otsikkona on ”Sitoumukset” ja jonka sisältö on seuraava:

”1. Jos komissio aikoo tehdä päätöksen, jossa rikkominen määrätään lopetettavaksi, ja kun asianomaiset yritykset esittävät sitoumuksia, joiden tarkoituksena on poistaa komission ennakkoarvioinnissaan niille esittämät huolenaiheet, komissio voi päätöksellään määrätä kyseisten sitoumusten noudattamisen yritystä velvoittavaksi. Päätös voidaan tehdä määräajaksi ja päätöksessä on todettava, ettei komission jatkotoimille ole enää perusteita.

2. Komissio voi pyynnöstä tai omasta aloitteestaan aloittaa menettelyn uudelleen:

a) jos jokin päätöksen perusteena ollut tosiseikka on muuttunut olennaisesti;

b) jos asianomaiset yritykset rikkovat sitoumuksiaan; tai

c) jos päätös on perustunut osapuolten toimittamiin puutteellisiin, virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin.”

7. Lisäksi on viitattava asetuksen N:o 1/2003 7 artiklaan. Tämän säännöksen otsikkona on ”Rikkomisen toteaminen ja lopettaminen”, ja sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos komissio toteaa kantelun perusteella tai omasta aloitteestaan, että perustamisso-

6 – EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan mukaisten komission menettelyjen kulusta 7.4.2004 annettu komission asetus (EY) N:o 773/2004 (EUVL L 123, s. 18).

7 – Asetuksen N:o 1/2003 45 artiklan 2 kohta.

pimuksen 81 tai 82 artiklaa rikotaan, se voi päätöksellään määrätä asianomaiset yritykset ja yritysten yhteenliittymät lopettamaan todetun rikkomisen. Tässä tarkoituksessa komissio voi määrätä ne toteuttamaan kaikki toimintaa koskevat tai rakenteelliset korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhteisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle. – –”

8. Asetuksen N:o 1/2003 27 artiklassa, jossa säädetään osapuolten, kantelijoiden ja muiden kolmansien kuulemisesta, säädetään seuraavaa:

”1. Ennen 7, 8 ja 23 artiklassa sekä 24 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen päätösten tekemistä komission on varattava yrityksille tai yritysten yhteenliittymille, joita komission toteuttama menettely koskee, tilaisuus esittää huomautuksensa komission niitä vastaan esittämistä väitteistä. Komissio perustaa päätöksensä yksinomaan väitteille, joista asianomaiset osapuolet ovat voineet esittää huomautuksensa. Kantelijat osallistuvat tiiviisti menettelyyn. – –

2. Asianomaisten osapuolten puolustautumisoikeudet menettelyssä on täysin turvattava. Niillä on oikeus tutustua komission asiakirja-aineistoon edellyttäen kuitenkin, että otetaan huomioon yritysten oikeutetut edut sen suhteen, ettei niiden liikesalaisuuksia paljasteta. – –

3. Jos komissio pitää sitä tarpeellisena, se voi kuulla myös muita luonnollisia tai oikeushenkilöitä. Hakemuksiin, joilla tällaiset henkilöt pyytävät tulla kuulluiksi, on suostuttava, jos ne osoittavat, että niillä on asiassa riittävä etu. – –

4. Jos komissio aikoo tehdä 9 tai 10 artiklan mukaisen päätöksen, se julkaisee tiiviin yhteenvedon asiaan liittyvistä seikoista ja sitoumusten tai ehdotetun toimintatavan pääkohdat. Asianomaiset kolmannet osapuolet saavat esittää huomautuksensa määräajassa, jonka komissio vahvistaa julkaisussaan ja joka ei saa olla yhtä kuukautta lyhyempi. Julkaisussa on otettava huomioon yritysten oikeutetut edut sen suhteen, ettei niiden liikesalaisuuksia paljasteta.”

B *Asetus N:o 773/2004*

9. Asetuksella N:o 773/2004, joka tuli voimaan 1.5.2004, komissio antoi asetusta N:o 1/2003 koskevia täytäntöönpanosäännöksiä. [8]

8 – Asetuksen N:o 773/2004 oikeusperustana on asetuksen N:o 1/2003 33 artikla; voimaantulosta ks. asetuksen N:o 773/2004 20 artikla.

10. Asetuksen N:o 773/2004 10 artikla kuului riidanalaisen päätöksen antamisajankohtana seuraavasti:

”1. Komissio ilmoittaa asianomaisille osapuolille kirjallisesti niitä vastaan esitetyistä väitteistä. Väitetiedoksianto annetaan tiedoksi kullekin niistä.

2. Toimittaessaan väitetiedoksiannon asianomaisille osapuolille komissio asettaa määräajan, jonka kuluessa osapuolet voivat esittää sille näkökantansa kirjallisesti. Komissio ei ole velvollinen ottamaan huomioon määräajan jälkeen saatuja kirjallisia huomautuksia.

– –”

11. Asetuksen N:o 773/2004 15 artiklan 1 kohdassa säädetään lisäksi seuraavaa:

”Komissio myöntää pyynnöstä niille osapuolille, joille se on osoittanut väitetiedoksiannon, oikeuden tutustua asiakirja-aineistoon. Oikeus myönnetään väitetiedoksiannon ilmoittamisen jälkeen.”

12. Asetukseen N:o 773/2004 tällä välin tehdyt muutokset [9] tulivat voimaan vasta riidanalaisen päätöksen antamisen jälkeen, joten niitä ei voi soveltaa esillä olevassa asiassa.

III Asian tausta ja hallinnollinen menettely

13. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamien tosiseikkojen mukaan [10] esillä olevan asian tausta ja hallinnollinen menettely komissiossa olivat seuraavanlaiset.

14. Alrosa Company Ltd [11] on yhtiö, jonka kotipaikkana on Mirny (Venäjä). Yhtiö toimii raakatimanttien tuotantoa ja toimittamista koskevilla maailmanmarkkinoilla, joilla se on toiseksi suurin timantintuottaja. Yhtiö toimii ennen kaikkea Venäjällä ja harjoittaa siellä raakatimanttien etsintää, kaivostoimintaa, arviointia ja toimittamista sekä jalokivialaan liittyvää toimintaa.

15. De Beers -yhtymä, [12] jonka pääasiallinen holding-yhtiö on De Beers SA, jonka kotipaikkana on Luxemburg, toimii sekin

9 – Asetusta N:o 773/2004 muutettiin komission 23.10.2006 antamalla asetuksella (EY) N:o 1792/2006 (EUVL L 362, s. 1) ja komission 30.6.2008 antamalla asetuksella (EY) N:o 622/2008 (EUVL L 171, s. 3).

10 – Valituksenalaisen tuomion 8–26 kohta ja 179 kohta.

11 – Jäljempänä Alrosa.

12 – Jäljempänä myös De Beers.

raakatimanttien tuotantoa ja toimittamista koskevilla maailmanmarkkinoilla, joilla se on suurin timantintuottaja. Yhtymä toimii ennen kaikkea Etelä-Afrikassa, Botswanassa, Namibiassa ja Tansaniassa sekä Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Se harjoittaa näissä maissa raakatimanttien etsintää, kaivostoimintaa, arviointia, toimittamista, kauppaa ja valmistusta sekä jalokivialaan liittyvää toimintaa. Konsernin toiminta kattaa näin ollen timanttien koko tuotantoketjun.

16. Alrosa ja De Beers ilmoittivat 5.3.2002 komissiolle sopimuksesta, joka oli tehty 17.12.2001 Alrosan ja De Beers -yhtymän kahden tytäryhtiön välillä. Tarkoituksena oli saada tuohon aikaan vielä voimassa olleen asetuksen N:o 17 [13] mukainen puuttumattomuustodistus tai poikkeus.

17. Mainittu sopimus, joka oli osa Alrosan ja De Beersin pitkäaikaista liikesuhdetta, koski ennen kaikkea raakatimanttien toimittamista. Sopimus tehtiin viiden vuoden pituiselle ajanjaksolle, jonka oli määrä alkaa päivästä, jona komissio esittäisi sopimuspuolille vahvistuksensa, jonka mukaan sopimus ei ole EY 81 artiklan tai EY 82 artiklan vastainen.

18. Alrosa sitoutui mainitun ajanjakson ajaksi myymään Venäjällä tuotettuja luonnon raakatimantteja De Beersille 800 miljoonan Yhdysvaltain dollarin (USD) arvosta vuodessa, ja De Beers sitoutui vastaavasti ostamaan mainitut timantit Alrosalta. Alrosalla oli kuitenkin ilmoitetun sopimuksen neljännen ja viidennen täytäntöönpanovuoden ajalta oikeus alentaa mainittu summa 700 miljoonaan USD:iin. Mainittu 800 miljoonan USD:n suuruinen summa, joka oli vahvistettu ilmoitetun sopimuksen tekopäivänä voimassa olleiden hintojen perusteella, vastasi suunnilleen puolta Alrosan vuosituotannosta ja sen Itsenäisten valtioiden yhteisön (IVY) ulkopuoliseen vientiin toimittamaa määrää kokonaisuudessaan.

19. Komissio aloitti kaksi rinnakkaista menettelyä, joista toinen perustui EY 81 artiklaan ja toinen EY 82 artiklaan.

20. Komissio osoitti 14.1.2003 Alrosalle ja De Beersille väitetiedoksiannon asiassa COMP/E-3/38.381, jossa se katsoi, että ilmoitettua sopimusta on pidettävä EY 81 artiklan 1 kohdassa kiellettynä kilpailusääntöjen vastaisena sopimuksena, jolle ei voida myöntää EY 81 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua poikkeusta. Komissio osoitti samana päivänä De Beersille erillisen väitetiedoksiannon asiassa COMP/E-2/38.381, jossa se katsoi, että mainittua sopimusta oli mahdollisesti pidettävä EY 82 artiklassa kiellettynä määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä.

21. Alrosa ja De Beers esittivät 31.3.2003 komissiolle yhteiset kirjalliset huomautuksensa

13 – 6.2.1962 annettu neuvoston asetus N:o 17 (Perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204). Tämä asetus edelsi asetusta N:o 1/2003, jolla se korvattiin 1.5.2004 alkaen.

vastauksena asiassa COMP/E-3/38.381 esitettyyn väitetiedoksiantoon.

22. Komissio osoitti 1.7.2003 Alrosalle ja De Beersille täydentävän väitetiedoksiannon, jossa se katsoi, että ilmoitettua sopimusta oli pidettävä myös Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen 53 artiklan 1 kohdassa kiellettynä kilpailusääntöjen vastaisena sopimuksena eikä sille voida myöntää ETA-sopimuksen 53 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua poikkeusta. Komissio osoitti samana päivänä De Beersille erillisen täydentävän väitetiedoksiannon, jossa se katsoi, että ilmoitettua sopimusta oli mahdollisesti pidettävä myös ETA-sopimuksen 54 artiklassa kiellettynä määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä.

23. Komissio kuuli 7.7.2003 Alrosan ja De Beersin esittämät suulliset huomautukset.

24. Alrosa teki 12.9.2003 sellaisia sitoumuksia koskevan ehdotuksen,[14] joiden mukaan De Beersille myytävien raakatimanttien määrää vähennettäisiin ilmoitetun sopimuksen kuudennesta täytäntöönpanovuodesta lukien asteittain ja joiden mukaan se ei vuodesta 2013 lukien enää myisi raakatimantteja De Beersille. Myöhemmin Alrosa kuitenkin peruutti mainitun ehdotuksensa.

25. Alrosa ja De Beers esittivät 14.12.2004 yhteiset ehdotuksensa sitoumuksiksi,[15] joiden tarkoituksena oli vastata komission niille ilmoittamiin huolenaiheisiin. Mainittujen yhteisten sitoumusten mukaan Alrosan De Beersille myymien raakatimanttien määrää vähennettäisiin asteittain siten, että näiden myyntien arvo vähenisi vuoden 2005 700 miljoonasta USD:sta 275 miljoonaan USD:iin vuoteen 2010 mennessä, ja näiden myyntien enimmäismäärä jäisi tämän jälkeen mainitulle tasolle.

26. Alrosan ja De Beersin yhteisten sitoumusehdotusten jälkeen komissio julkaisi Euroopan unionin virallisessa lehdessä tiedonannon 3.6.2005.[16] Komissio kehotti asianomaisia kolmansia osapuolia esittämään mahdolliset huomautuksensa komissiolle kuukauden pituisen määräajan kuluessa ja totesi aikovansa tehdä päätöksen, jolla yhteiset sitoumukset määrättäisiin velvoittaviksi, jollei mainitun markkinatutkimuksen tuloksista muuta johdu.

27. Mainitun julkaisemisen seurauksena 21 asianomaista kolmatta osapuolta esittivät huomautuksiaan komissiolle, joka tiedotti asiasta Alrosalle ja De Beersille 27.10.2005. Tässä kokouksessa komissio kehotti asianosaisia toimittamaan sille markkinatutkimuksen tulosten nojalla vuoden 2005 marraskuun loppuun mennessä uudet yhteiset sitoumukset, joiden mukaan niiden väliset liikesuhteet lopetettaisiin kokonaan vuodesta 2009 lukien.

14 – Jäljempänä Alrosan yksin esittämät tai antamat sitoumukset.

15 – Jäljempänä Alrosan ja De Beersin yhteiset sitoumukset.

16 – EUVL 2005, C 136, s. 32.

28. De Beers esitti 25.1.2006 yksin sitoumuksia, [17] joiden tarkoituksena oli vastata komission markkinatutkimuksen tulosten pohjalta ilmaisemiin huolenaiheisiin. [18] De Beersin yksin antamien sitoumusten mukaan Alrosan De Beersille myymien raakatimanttien määrää vähennettäisiin asteittain siten, että timanttien myyntiarvo pienenisi vuoden 2006 600 miljoonasta USD:sta 400 miljoonaan USD:iin vuoteen 2008 mennessä ja tämän jälkeen myynti päättyisi kokonaan.

29. Komissio toimitti 26.1.2006 Alrosalle otteen De Beersin yksin esittämistä sitoumuksista ja kehotti Alrosaa esittämään asiaa koskevat huomautuksensa. Komissio toimitti Alrosalle myös jäljennöksen kolmansien osapuolten esittämien huomautusten sellaisista versioista, joista on poistettu luottamukselliset tiedot.

30. Tämän jälkeen Alrosa ja komissio vaihtoivat näkemyksiään joistakin asetuksen N:o 1/2003 9 artiklassa säädettyä menettelyä koskevista seikoista ja näiden vaikutuksesta käsiteltävänä olevaan asiaan. Kyseessä oli pääasiallisesti oikeus tutustua asiakirjoihin sekä puolustautumisoikeudet ja erityisesti oikeus tulla kuulluksi. Alrosa esitti lisäksi 6.2.2006 päivätyssä kirjeessään huomautuksensa De Beersin yksin antamista sitoumuksista ja kolmansien osapuolten esittämistä huomautuksista.

31. Komissio teki 22.2.2006 riidanalaisen päätöksen, jonka 1 artiklan mukaan ”liitteessä luetellut sitoumukset velvoittavat De Beersiä” ja 2 artiklan mukaan ”asian käsittely on päättynyt”. Riidanalainen päätös tehtiin EY 82 artiklan ja ETA-sopimuksen 54 artiklan mukaisessa menettelyssä. EY 81 artiklaan ja ETA-sopimuksen 53 artiklaan perustuvaa rinnakkaista menettelyä ei näin ollen tarvittu. [19]

IV Oikeudenkäyntimenettely

32. Alrosa nosti 29.6.2006 riidanalaisesta päätöksestä kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja vaati, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumoaa päätöksen ja velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Komissio puolestaan vaati, että kanne hylätään perusteettomana ja Alrosa velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 76 a artiklan 1 kohdan mukaisesti asia ratkaistiin nopeutetussa menettelyssä. [20]

33. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi Alrosan kanteen 11.7.2007 annetulla valituksenalaisella tuomiolla. Se kumosi riidanalaisen päätöksen ja velvoitti komission

17 – Jäljempänä De Beersin yksin esittämät tai antamat sitoumukset.

18 – Komissio korostaa valituskirjelmässään, että oli kyse sitoumusten lopullisesta versiosta, jota tarjottiin sille ensimmäisen kerran jo marraskuun 2005 lopussa tai joulukuun 2005 alussa ja johon tehtiin joitakin toimituksellisia muutoksia vielä 26.1.2006 asti.

19 – Kuten valituksenalaisen tuomion 185 kohdasta käy ilmi, komissio ilmoitti 22.2.2006 päivätyllä kirjeellä Alrosalle, että sitä koskeva menettely oli päättynyt.

20 – Ks. valituksenalaisen tuomion 30 kohta.

korvaamaan sekä omat kulunsa että Alrosan kulut.

34. Komissio vaatii valituksellaan, joka saapui yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 24.9.2007, [21] että yhteisöjen tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen tuomion

– tekee asiassa lopullisen päätöksen ja hylkää kumoamiskanteen asiassa T-170/06 perusteettomana sekä

– velvoittaa asian T-170/06 kantajan korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja esillä olevassa valitusmenettelyssä.

35. Alrosa puolestaan vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

– hylkää valituksen

– velvoittaa komission korvaamaan Alrosan tähän asiaan liittyvät oikeudenkäyntikulut ja muut kuin oikeudenkäyntiin liittyvät kulut ja menot ja

– ryhtyy kaikkiin muihin toimiin, jotka se katsoo asianmukaisiksi.

36. Valitusta käsiteltiin yhteisöjen tuomioistuimessa aluksi kirjallisesti ja sen jälkeen suullisesti 3.6.2009.

V Valitusperusteiden arviointi

37. Komissio esittää kaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota koskevaa valitusperustetta, joista ensimmäinen koskee suhteellisuusperiaatteen käsittelyyn liittyviä aineellisoikeudellisia kysymyksiä, kun taas toinen koskee oikeutta tulla kuulluksi hallinnollisten menettelyjen yhteydessä.

A *Ensimmäinen valitusperuste: suhteellisuusperiaatteeseen liittyvät aineellisoikeudelliset kysymykset*

38. Ensimmäisessä valitusperusteessaan komissio moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ennen kaikkea suhteellisuusperiaatteen virheellisestä tulkinnasta ja soveltamisesta esillä olevassa asiassa. Tässä yhteydessä se väittää myös, että tuomioistuin on tulkinnut väärin asetuksen N:o 1/2003 9 artiklaa ja EY 82 artiklaa, tehnyt perusteluvirheitä, ottanut tosiseikat huomioon vääristyneellä tavalla ja ylittänyt tuomioistuinvalvonnalle asetetut rajat.

21 – Faksilla ensin lähetetyn valituskirjelmän alkuperäiskappale toimitettiin yhteisöjen tuomioistuimeen 26.9.2007.

39. Taustalla on kysymys siitä, olettiko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin esillä olevassa asiassa perustellusti, että De Beersin yksin antamille sitoumuksille oli olemassa vaihtoehtoisia ratkaisumahdollisuuksia – varsinkin De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset – jotka olisivat vaikuttaneet vähemmän haitallisesti Alrosan etuihin ja joita komissio ei olisi saanut jättää huomiotta.

41. Asianosaiset ovat periaatteessa yksimielisiä siitä, että komission asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisten päätösten on oltava suhteellisuusperiaatteen mukaisia.

42. Asetuksen N:o 1/2003 9 artiklassa ei toisin, toisin kuin saman asetuksen 7 artiklassa, viitata nimenomaisesti oikeasuhteisuuteen. Suhteellisuusperiaate on yhteisön oikeuden yleisenä oikeusperiaatteena kuitenkin yhteisön toimielinten kaiken toiminnan laillisuuden mittari, [22] mukaan luettuina komission päätökset kilpailuviranomaisena. [23]

1. Suhteellisuusperiaatteen soveltamista koskeva alustava huomautus

40. Komission tavoitteena kilpailuoikeudellisissa menettelyissä on suojella sisämarkkinoiden kilpailua vääristymiseltä (EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohta). Tästä syystä komissio vastustaa yhtäältä kaikkia sellaisia sopimuksia, päätöksiä ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla on kilpailunvastainen tarkoitus tai vaikutus (EY 81 artikla, ETA-sopimuksen 53 artikla), ja toisaalta määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä (EY 82 artikla, ETA-sopimuksen 54 artikla). Vapautuakseen komission kilpailua koskevista huolenaiheista yritykset voivat vapaasti antaa sitoumuksia, jotka komissio voi asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisella päätöksellä määrätä velvoittaviksi.

43. Jos yrityksen tai yritysten sitoumukset osoittautuvat suhteettomiksi kilpailun vääristymiseltä suojelun tavoitteen kannalta, komission ei ole pakko määrätä sitoumuksia velvoittaviksi. Sen on pikemminkin huomautettava yritykselle tai yrityksille suhteettomuudesta ja mahdollisesti kehotettava niitä muuttamaan sitoumuksiaan. Mikäli sitoumuspaketti on jaettavissa osiin, mikään ei

22 – Ks. asia 265/87, Schräder, tuomio 11.7.1989 (Kok., s. 2237, Kok. Ep. X, s. 109, 21 kohta); asia C-331/88, Fedesa ym., tuomio 13.11.1990 (Kok., s. I-4023, 13 kohta); asia C-189/01, Jippes ym., tuomio 12.7.2001 (Kok., s. I-5689, 81 kohta); asia C-174/05, Zuid-Hollandse Milieufederatie ja Natuur en Milieu, tuomio 9.3.2006 (Kok., s. I-2443, 28 kohta) ja asia C-45/05, Maatschap Schonewille-Prins, tuomio 24.5.2007 (Kok., s. I-3997, 45 kohta).

23 – Ks. mm. yhdistetyt asiat C-241/91 P ja C-242/91 P, RTE ja ITP v. komissio, tuomio 6.4.1995 (Kok., s. I-743, 93 kohta; jäljempänä Magill-tapaus) ja asia C-202/06 P, Cementbouw Handel & Industrie v. komissio, tuomio 18.12.2007 (Kok., s. I-12129, 52 kohta).

estä komissiota määräämästä annettuja sitoumuksia velvoittaviksi ainoastaan osittain. [24]

44. Asianosaiset kiistelevät kiivaasti siitä, mitä vaatimuksia suhteellisuusperiaatteen noudattaminen tarkalleen ottaen asettaa asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisille sitoumuksia koskeville päätöksille.

2. Sitoumuksia koskevien päätösten oikeasuhteisuuteen kohdistuvat vaatimukset (ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa)

45. Kysymys siitä, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin soveltanut oikeita perusteita tutkiessaan riidanalaisen päätöksen oikeasuhteisuutta, on oikeuskysymys, joka voidaan esittää muutoksenhaun yhteydessä. [25]

46. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan suhteellisuusperiaatteesta seuraa, että yhteisön toimielinten toimenpiteillä ei saa ylittää niitä rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä on tarpeellista niillä lainmukaisesti tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi ja tähän soveltuvaa. Silloin, kun on mahdollista valita usean tarkoituksenmukaisen toimenpiteen välillä, on valittava vähiten pakottava; toimenpiteistä aiheutuvat haitat eivät saa olla liian suuria tavoiteltuihin päämääriin nähden. [26]

47. Valituksenalaisen tuomion taustalla on se oletus, että suhteellisuusperiaate vaikuttaa asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisten sitoumuksia koskevien päätösten yhteydessä samalla tavalla kuin saman asetuksen 7 artiklan mukaisten kieltopäätösten yhteydessä. [27] Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsityksen mukaan 7 artiklalla ja 9 artiklalla on sama tavoite; 9 artiklan ainoana erityispiirteenä on se, että asianomaisten yritysten esittämät sitoumukset vapauttavat komission velvollisuudesta noudattaa EY 85 artiklassa määrättyä menettelyä ja velvollisuudesta näyttää toteen, että rikkominen on tapahtunut. [28]

48. Komissio moittii perustellusti tätä lähestymistapaa.

49. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jättää huomiotta asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan ja 7 artiklan perustavanlaatuiset erot, jotka ovat hyvin merkittäviä komission

24 – Ks. vastaavasti valituksenalaisen tuomion 88 ja 139 kohta.

25 – Ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-403/04 P ja C-405/04 P, Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel v. komissio, tuomio 25.1.2007 (Kok., s. I-729, 40 kohta); asia C-413/06 P, Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, tuomio 10.7.2008 (Kok., s. I-4951, 117 kohta) ja asia C-47/07 P, Masdar (UK) v. komissio, tuomio 16.12.2008 (Kok., s. I-9823, 77 kohta).

26 – Ks. jälleen edellä alaviitteessä 22 mainittu oikeuskäytäntö.

27 – Ks. erityisesti valituksenalaisen tuomion 101, 103 ja 104 kohta sekä 140 kohta.

28 – Valituksenalaisen tuomion 87 ja 95 kohta.

kulloistenkin päätösten oikeasuhteisuuden tutkimisen kannalta.

50. Asetuksen N:o 1/2003 9 artikla ei ole 7 artiklan tavoin väline kilpailuoikeuden rikkomisen toteamiseen, [29] vaan se tarjoaa ainoastaan komissiolle mahdollisuuden poistaa tehokkaasti kilpailua koskevat huolenaiheet.

51. Asetuksen N:o 1/2003 9 artiklalle on tunnusomaista pyrkimys prosessiekonomiaan. Komissio ratkaisee havaitsemansa kilpailuongelmat asianomaisten yritysten kanssa toteamatta ensin, onko määräyksiä rikottu, [30] ja perustaa toimenpiteensä yritysten vapaaehtoisesti antamiin sitoumuksiin. Vastaavasti 7 artiklan mukaisen päätöksen yhteydessä komission pitäisi keksiä mahdolliset korjaustoimenpiteet yksin, mikä vaatisi huomattavasti laajempia ja pitkäaikaisempia tutkimuksia ja laajempaa tosiseikkojen arviointia.

52. Asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan erityispiirteet vaikuttavat kahdella tavalla tämän säännöksen nojalla tehtyjen sitoumuksia koskevien päätösten oikeasuhteisuuden tutkimiseen.

53. Asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan yhteydessä on ensinnäkin asetettava normaalia suuremmat vaatimukset velvoittaviksi määrättyjen sitoumusten *sopivuudelle*. Jos sitoumukset eivät *ilmeisesti ole sopivia* poistamaan komission havaitsemia kilpailuongelmia, komissio on oikeutettu hylkäämään ne. Ainoastaan tällä tavalla voidaan saavuttaa asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan tavoite eli voidaan turvata kilpailuongelmien nopea ja tehokas ratkaisu ja välttää komission suuri tutkimukseen ja arviointiin liittyvä työmäärä. Komission ei tarvitse puuttua sitoumuksiin, joiden sopivuutta se voisi arvioida vasta perusteellisten tutkimusten jälkeen.

54. Toiseksi sitoumusten *välttämättömyyttä* komission havaitsemien kilpailuongelmien poistamisen kannalta tutkittaessa on erotettava, ovatko kyseessä sitoumuksen antaneen yrityksen edut vai kolmansien osapuolten edut.

55. Sitoumusten voidaan olettaa ilman muuta olevan välttämättömiä sen yrityksen kannalta, joka on antanut sitoumukset (tässä De

29 – Valituksenalaisen tuomion 87 kohdassa esitetty lausuma, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan nojalla tehdyn päätöksen ”vaikutuksena on kilpailusääntöjen rikkomisen toteamista ja seuraamusten määräämistä koskevan menettelyn päättyminen”, on vähintään harhaanjohtava.

30 – Ks. asetuksen N:o 1/2003 johdanto-osan 13 perustelukappaleen toinen virke.

Beers), [31] mutta tällaista oletusta ei voi tehdä, kun on kyse kolmansien osapuolten eduista (tässä Alrosa). Sitoumukset eivät nimittäin ole niiden antamia, joten sitoumusehdotuksen vapaaehtoisuuskaan ei voi taata niiden etujen huomioon ottamista. Kolmansien osapuolten etujen osalta on aina tutkittava, ylitetäänkö sitoumuksissa se, mikä on tarpeellista kulloistenkin kilpailuongelmien poistamiseksi.

56. Komission ei tosin asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisia päätöksiä tehdessään tarvitse etsiä vastaanottamistaan sitoumuksista vähemmän pakottavia vaihtoehtoja. Sen on kuitenkin tutkittava kaikki tuntemansa vaihtoehdot – tässä yhteydessä erityisesti De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset – selvittääkseen, sisältävätkö ne havaittujen kilpailuongelmien ratkaisemiseksi sopivia lievempiä keinoja, joilla ei ole vaikutusta kolmansien osapuolten etuihin tai joiden vaikutus on vähäinen.

57. Komission on kuitenkin otettava huomioon ainoastaan sellaiset vaihtoehdot, jotka sopivat havaittujen kilpailuongelmien ratkaisemiseen *yhtä hyvin* kuin sille toimitetut sitoumukset. Sekä tosiasiallisten sitoumuksien että mahdollisten vaihtoehtojen on oltava *ilmeisen* sopivia kilpailuongelmien ratkaisemiseksi. [32]

58. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin moittii näin ollen perusteettomasti komissiota siitä, että se jätti huomiotta ”vaihtoehtoisia vähemmän pakottavia ratkaisuja –– sillä perusteella, että niiden vahvistaminen oli komission mukaan vaikeaa”. [33] Asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan tarkoituksen ja tavoitteen mukaan vaihtoehtojen arviointi ei saa vaatia laajoja ja pitkäaikaisia tutkimuksia ja tosiseikkojen arviointia. Komissio voi jättää 9 artiklan mukaisessa menettelyssä huomiotta vaihtoehdot, joiden sopivuutta ei voitaisi todeta luotettavasti ilman tällaista vaivaa.

59. Toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, [34] komissio voi aivan hyvin hylätä 9 artiklan mukaisessa menettelyssä tiettyjä ratkaisukeinoja, jotka sen olisi pitänyt tutkia asetuksen N:o 1/2003 7 artiklan mukaisessa menettelyssä. Tavoitteena olevan prosessiekonomian vuoksi kilpailuongelmaa

31 – Ks. edellä alaviitteessä 23 mainitussa asiassa Cementbouw, joka liittyi sulautumien valvontamenettelyyn, 26.4.2007 esittämäni ratkaisuehdotus (69 kohta).

32 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 53 kohta.

33 – Valituksenalaisen tuomion 154 kohta.

34 – Ks. erityisesti valituksenalaisen tuomion 101, 140 ja 154 kohta.

ratkaistaessa kysymykseen tulevien keinojen valikoima on 9 artiklan mukaisessa menettelyssä yleensä suppeampi kuin se olisi 7 artiklan mukaisessa menettelyssä.

60. Kilpailuongelmien mahdollisimman nopea ja prosessiekonominen ratkaisu, joka on yleisen edun mukainen, oikeuttaa rajoittamaan asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan nojalla kysymykseen tulevien toimenpiteiden valikoimaa. Sitoumuksia antavat yritykset hyväksyvät sen, että niiden myönnytykset voivat olla suurempia kuin komissio voisi niiltä vaatia asetuksen N:o 1/2003 7 artiklan mukaisen perusteellisen tutkimuksen jälkeen tekemässään päätöksessä. Vastaavasti ne saavat nopeasti oikeusvarmuuden niitä vastaan nostetun kartellioikeudenkäynnin peruuttamisen ansiosta ja voivat välttää niille haitallisen kilpailuoikeuden rikkomisen toteamisen sekä mahdollisen sakon.

61. Myös kolmannet osapuolet hyötyvät yleensä siitä, että jokin yritys tekee komissiolle suhteellisen pitkälle meneviä myönnytyksiä kieltävän päätöksen estämiseksi. Kuten esillä oleva asia havainnollisesti osoittaa, asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaiset myönnytykset voivat kuitenkin joskus olla kolmannen osapuolen etujen vastaisia. Näin tapahtuu erityisesti, jos kolmas osapuoli on luottanut määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen kilpailuoikeudellisesti arveluttavan käytännön jatkumiseen. Tällaista luottamusta on kuitenkin vääristymättömään kilpailuun liittyvän yleisen edun vuoksi syytä suojella korkeintaan rajoitetusti.

62. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ottanut huomioon asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisen menettelyn näitä erityispiirteitä, se käytti riidanalaisessa päätöksessä liian tiukkaa suhteellisuusnormia ja teki oikeudellisen virheen. Tämä oikeudellinen virhe oli syynä riidanalaisen päätöksen kumoamiseen. Ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa on näin ollen perusteltu ja oikeuttaa kumoamaan valituksenalaisen tuomion.

3. Sitoumuksia koskevien päätösten oikeasuhteisuuden konkreettinen tutkinta (ensimmäisen valitusperusteen toinen osa)

63. Komissio esittää lisäksi useita valituksenalaista tuomiota arvostelevia yksityiskohtia, jotka koskevat suhteellisuusperiaatteen konkreettista soveltamista esillä olevaan asiaan. Arvostelun kohteena on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittama De Beersin yksin antamien, velvoittaviksi määrättyjen sitoumusten vaihtoehtojen arviointi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

päätyi siihen tulokseen, että komission olisi pitänyt ottaa vaihtoehdot huomioon. [35]

64. Alrosa kiistää aluksi kerta kaikkiaan komission väitteiden tutkittavaksi ottamisen, koska niillä ainoastaan kyseenalaistetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittama tosiseikkojen arviointi.

65. On totta, että valitus rajoittuu oikeuskysymyksiin ja ettei yhteisöjen tuomioistuin saa korvata ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittamaa tosiseikaston ja todisteiden arviointia omalla arvioinnillaan. [36] EY 225 artiklan 1 kohdasta ja yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, että ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toimivaltainen yhtäältä määrittämään ratkaisun perustaksi asetettavan tosiseikaston, lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa määritetyn tosiseikaston paikkansapitämättömyys käy ilmi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta, ja toisaalta arvioimaan tätä tosiseikastoa. [37]

66. Pintapuolisesti tarkasteltuna vaikuttaa todellakin siltä, kuin komissio käyttäisi tätä ensimmäisen valitusperusteen toista osaa ainoastaan verukkeena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittaman tosiseikaston ja todisteiden arvioinnin kyseenalaistamiseen, mikä ei ole sallittua muutoksenhakumenettelyissä.

67. Lähemmin tarkasteltuna komission – hyvin monimutkaisesti muotoilluista – väitteistä voi kuitenkin päätellä muun muassa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on riidanalaisen päätöksen oikeasuhteisuutta tutkiessaan ylittänyt tuomioistuinvalvonnan rajat. Tämä kysymys, johon nyt keskityn (ks. a kohta), on oikeuskysymys, [38] jota voidaan tutkia muutoksenhakumenettelyssä. Komission muita kritisointikohteita käsittelen lyhyesti sen jälkeen (ks. b kohta).

a) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomioistuinvalvonnan rajojen ylittäminen

68. Komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ylittänyt tuomioistuinvalvonnan rajat, koska se on korvannut omalla arvioinnillaan komission markkinaolosuhteiden arvioinnin. Tämä väite kohdistuu erityisesti valituksenalaisen

35 – Ks. erityisesti valituksenalaisen tuomion 154 kohta.

36 – Asia C-62/01 P, Campogrande v. komissio, tuomio 23.4.2002 (Kok., s. I-3793, 24 kohta); asia C-24/05 P, Storck v. SMHV, tuomio 22.6.2006 (Kok., s. I-5677, 34 ja 35 kohta) ja asia C-95/04 P, British Airways v. komissio, tuomio 15.3.2007 (Kok., s. I-2331, 137 kohta).

37 – Ks. vakiintunut oikeuskäytäntö: yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004 (Kok., s. I-123, 48 kohta); asia C-551/03 P, General Motors v. komissio, tuomio 6.4.2006 (Kok., s. I-3173, 51 kohta); asia C-328/05 P, SGL Carbon v. komissio, tuomio 10.5.2007 (Kok., s. I-3921, 41 kohta) ja asia C-431/07 P, Bouygues ym. v. komissio, tuomio 2.4.2009 (Kok., s. I-2665, 137 kohta).

38 – Asia C-12/03 P, komissio v. Tetra Laval, tuomio 15.2.2005 (Kok., s. I-987, 37–49 kohta); asia C-525/04 P, Espanja v. Lenzing, tuomio 22.11.2007 (Kok., s. I-9947, 56–61 kohta) ja edellä alaviitteessä 25 mainittu asia Impala, tuomio 135–150 kohta, erityisesti 143 kohta.

tuomion 134, 135, 138 ja 153 kohtaan, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käsittelee De Beersin yksin antamien sitoumusten mahdollisia vaihtoehtoja. Tällöin on kysymys yhtäältä De Beersin ja Alrosan yhteisistä sitoumuksista ja toisaalta Alrosan ehdotuksesta huutokaupata vuosittain osa sen raakatimanteista parhaan tarjouksen tekijälle.

69. Sen toteamiseksi, onko komission väite perusteltu, on tutkittava ensinnäkin, oliko komissiolla esillä olevassa asiassa harkintavaltaa De Beersin antamien sitoumusten arvioinnissa, ja toiseksi, arvioiko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tätä harkintavaltaa virheellisesti.

i) Komission harkintavallan olemassaolo

70. Sen tutkiminen, ovatko tietyt toimet sopivia ja tarvitaanko niitä komission havaitseman kilpailuongelman poistamiseen, vaatii monitahoisten taloudellisten kysymysten arviointia. Tältä osin komissiolla on harkintavaltaa. [39]

71. Toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, [40] yritysten sitoumusten arvioinnissa ei ole perusluonteista eroa asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisen menettelyn ja yrityskeskittymien valvontamenettelyn yhteydessä. Kummassakin tapauksessa komission on tehtävä ennusteluonteinen päätös, jossa on arvioitava, minkälaiselta tuleva markkinatilanne sitoumusten valossa näyttää. Se, että oikeudenkäyntimenettelyn taustalla ovat asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan yhteydessä noudatettavat käytännöt, ei poista tarvetta arvioida taloudellisesti sitoumusten odotettavissa olevia, markkinatilanteeseen kohdistuvia vaikutuksia.

72. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen velvollisuutena oli sen vuoksi myöntää komissiolle asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisen menettelyn yhteydessä sama harkintavalta, joka sillä oikeuskäytännön

39 – Kilpailuoikeudellisiin menettelyihin liittyvän komission harkintavallan kannalta perustavanlaatuinen on asia 42/84, Remia ym. v. komissio, tuomio 11.7.1985 (Kok., s. 2545, Kok. Ep. VIII, s. 287, 34 kohta); ks. lisäksi yhdistetyt asiat 142/84 ja 156/84, British American Tobacco ja Reynolds Industries v. komissio, tuomio 17.11.1987 (Kok., s. 4487, Kok. Ep. IX, s. 249, 62 kohta) ja edellä alaviitteessä 37 mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 279 kohta.

40 – Valituksenalaisen tuomion 108–110 kohta.

mukaan on yrityskeskittymien valvontamenettelyn yhteydessä tapahtuvassa sitoumusten arvioinnissa. [41]

73. Edellä esitettyyn ei vaikuta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamus, jonka mukaan komissio ei ole käsiteltävänä olevassa asiassa lainkaan suorittanut monitahoista taloudellista arviointia. [42] Tuomioistuimen toteamus koskee nimittäin ainoastaan vaihtoehtoisten ratkaisujen löytämistä, johon komissio ei sen käsityksen mukaan pyrkinyt. Kuten jo mainittiin, komissiolla ei kuitenkaan ole asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisen menettelyn yhteydessä velvollisuutta etsiä vaihtoehtoisia ratkaisuja sille annetuille sitoumuksille.

74. Ratkaisevaa on – ja sen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jättää huomiotta –, että komission on aina ennen asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisen päätöksen tekemistä *arvioitava markkinatilannetta*, johon sille annetut sitoumukset liittyvät. Sen on tutkittava, mitä vaikutuksia sitoumuksilla on tulevaan markkinatilanteeseen ja sopivatko sen tiedossa olevat vaihtoehdot havaitun kilpailuongelman poistamiseen. Pelkästään tämä vaatii monitahoisten taloudellisten kysymysten arviointia. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole todennut, että komissio olisi esillä olevassa asiassa jättänyt arvioimatta tällaisen markkinatilanteen ja tuntemansa De Beersin yksin antamien sitoumusten vaihtoehdot.

75. Komissiolla oli näin ollen esillä olevassa tapauksessa harkintavaltaa, ja se myös käytti sitä. Seuraavaksi on pohdittava, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioinut tätä harkintavaltaa virheellisesti, kuten komissio väittää.

ii) Se, arvioiko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin komission harkintavaltaa virheellisesti

76. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että ”[riidanalaista] päätöstä tehtäessä on tapahtunut arviointivirhe, joka lisäksi on ilmeinen”. [43] On tutkittava, onko tämä toteamus oikeudellisten vaatimusten mukainen vai onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ylittänyt komission päätösten tuomioistuinvalvonnan rajat.

41 – Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiot asiassa T-119/02, Royal Philips Electronics v. komissio, tuomio 3.4.2003 (Kok., s. II-1433, 78 kohta) ja asiassa T-158/00, ARD v. komissio, tuomio 30.9.2003 (Kok., s. II-3825, 328 kohta); ks. lisäksi edellä alaviitteessä 23 mainitussa asiassa Cementbouw esittämäni ratkaisuehdotuksen 67 kohta.

42 – Valituksenalaisen tuomion 123–125 kohta, erityisesti 125 kohta.

43 – Valituksenalaisen tuomion 126 kohta.

77. Harkintavallan olemassaolo taloudellisissa kysymyksissä ei merkitse sitä, että yhteisön tuomioistuinten pitäisi pidättäytyä valvomasta sitä, miten komissio on luonnehtinut taloudellisluonteisia seikkoja. Komission päätösten valvonta voi koskea tosiseikkojen aineellisen lainmukaisuuden selvittämistä ja sitä, että päätöksessä ei ole tehty ilmeistä arviointivirhettä. [44] Yhteisön tuomioistuinten on paitsi tutkittava esitettyjen todisteiden aineellinen paikkansapitävyys, luotettavuus ja johdonmukaisuus myös tarkistettava, kattavatko nämä todisteet kaikki merkitykselliset seikat, jotka pitää ottaa huomioon monitahoisen tilanteen arvioinnissa, ja voivatko kyseiset todisteet tukea päätelmiä, jotka niistä on tehty. [45]

78. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli näin ollen oikeutettu tutkimaan, tukivatko komission esittämät tosiseikat sen tekemiä päätelmiä, joiden mukaan De Beersin yksin esittämät sitoumukset olivat paitsi sopivia, myös välttämättömiä havaitun kilpailuongelman poistamiseksi.

79. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti todennut, suhteellisuusperiaate edellyttää, että jos komissio on tietoinen vähemmän pakottavista toimenpiteistä, sen on ennen sitoumuksia koskevaa päätöstä tutkittava niiden soveltuvuus kilpailua koskevien huolenaiheiden poistamiseen, ennen kuin se siinä tapauksessa, että ne eivät sovellu, päättää pakottavampien toimenpiteiden toteuttamisesta. [46]

80. Esillä olevassa asiassa ei ollut epäilystä siitä, että komissio tunsi vaihtoehtoisia ratkaisuja, joilla oli vähemmän pakottavia vaikutuksia Alrosan etuihin, nimittäin erityisesti De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset. [47] Komissio päätyi kuitenkin – ennen kaikkea suorittamansa markkinatutkimuksen perusteella – siihen päätelmään, että tällaiset vaihtoehtoiset ratkaisut eivät sopineet havaittujen kilpailuongelmien ratkaisemiseen. [48]

81. Vain mikäli komission esittämä tosiseikasto ei tukisi viimeksi mainittua päätelmää,

44 – Edellä alaviitteessä 25 mainittu asia Impala, tuomion 144 kohta.

45 – Edellä alaviitteessä 38 mainittu asia komissio v. Tetra Laval, tuomion 39 kohta ja edellä alaviitteessä 25 mainittu asia Impala, tuomion 145 kohta. Tämä aluksi yrityskeskittymien valvonnassa syntynyt oikeuskäytäntö on nykyään merkityksellinen laajalti tuon oikeudenalan ulkopuolella, ja sitä voidaan soveltaa aina, kun on tutkittava komission päätösten ilmeisiä arviointivirheitä; ks. edellä alaviitteessä 38 mainittu asia Espanja v. Lenzing, tuomion 57 kohta; asia C-405/07 P, Alankomaat v. komissio, tuomio 6.11.2008 (Kok., s. I-8267, 55 kohta) sekä yhdistetyt asiat T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56 OP, T-60/02 OP ja T-61/02 OP, Dresdner Bank v. komissio, tuomio 27.9.2006 (Kok., s. II-3567, 67 kohta).

46 – Ks. vastaavasti valituksenalaisen tuomion 131 kohta.

47 – Valituksenalaisen tuomion 132 kohta.

48 – Ks. vastaavasti riidanalaisen päätöksen 41 ja 42 perustelukappale.

ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voisi todeta sen tehneen ilmeisen arviointivirheen.

82. Valituksenalainen tuomio ei täytä tätä vaatimusta.

83. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei päädy yhdessäkään kohdassa siihen tulokseen, että komission esittämät tosiseikat eivät tue sen tekemää päätelmää. Tuomioistuin ainoastaan esittää oman poikkeavan arvionsa vaihtoehtoisten ratkaisumahdollisuuksien sopivuudesta komission havaitsemien kilpailuongelmien ratkaisemiseen.

84. Sen toteamiseksi, että on tapahtunut ilmeinen arviointivirhe, ei kuitenkaan riitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toista mieltä kuin komissio. Jos tosiseikkoja ja todisteita koskevat eri arvioinnit vaikuttavat uskottavilta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi moittia sitä, että komissio on päätynyt niistä yhteen, vaikka se ei olisikaan sama kuin tuomioistuimen etusijalle asettama. Ilmeinen arviointivirhe on kysymyksessä vasta, jos komission päätelmät eivät ole enää puolustettavissa tosiseikkojen ja todisteiden valossa, [49] eli jos niille ei ole havaittavissa järkevää perustetta. [50]

85. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei kuitenkaan osoita valituksenalaisessa tuomiossa, että komission päätelmät eivät olisi puolustettavissa. Se rajoittuu pikemminkin lähinnä epämääräisiin olettamuksiin ja alustaviin arviointeihin. Niinpä se toteaa, että De Beersin ja Alrosan ”mainitut sitoumukset saattaisivat ensi näkemältä vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta ratkaisulta komission ilmaisemiin huolenaiheisiin”, [51] että De Beersillä ”ei siten” olisi ollut mahdollisuutta vaikuttaa Alrosan vahvistamiin hintoihin ja että jos De Beers ja Alrosa olisivat halunneet yhdenmukaistaa hintapolitiikkansa, sen ”toteuttaminen olisi ollut vaikeaa”. [52]

86. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen lausumista ei käy ilmi, olivatko De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset *ilmeisesti*

49 – Ks. edellä alaviitteessä 25 mainittu asia Impala, esittämäni ratkaisuehdotuksen 240 kohta.

50 – Ks. asiassa C-558/07, S.P.C.M. ym., tuomio 7.7.2009, 10.3.2009 esittämäni ratkaisuehdotus (Kok., s. I-5783, 77 kohta); ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-27/00 ja C-122/00, Omega Air ym., tuomio 12.3.2002 (Kok., s. I-2569, 72 kohta), jonka mukaan kyse ei ole ilmeisestä arviointivirheestä, jos kyseinen toimielin on tehnyt päätöksensä ”perustellusti” tiettyjen olettamusten nojalla; ks. lisäksi edellä alaviitteessä 38 mainitussa asiassa Espanja v. Lenzing 1.2.2007 esittämäni ratkaisuehdotuksen 71 kohta, jossa olen todennut, että arvio on ilmeisesti virheellinen vain, jos ”sitä ei voitaisi perustella millään ajateltavissa olevalla näkökohdalla”.

51 – Valituksenalaisen tuomion 133 kohta.

52 – Valituksenalaisen tuomion 134 kohta.

sopivia poistamaan komission havaitsemia kilpailuongelmia, eikä myöskään se, olivatko ne *yhtä sopivia* kuin komission velvoittaviksi määräämät De Beersin yksin antamat sitoumukset. Tuomioistuimelle näyttää päinvastoin riittäneen, että vaihtoehtoinen ratkaisu olisi ”vähentänyt kilpailun vääristymisen riskiä” [53] eikä olisi ”ehdottomasti vaarantanut komission tavoitteiden toteutumista”. [54] Tuomioistuimen olisi kuitenkin pitänyt oikeammin todeta myönteisesti, että De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset olivat riittävät sulkemaan pois kilpailun vääristymisen riskin ja saavuttamaan komission tavoitteet kilpailun turvaamisen osalta.

87. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamukset eivät näin ollen vastaa asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaiselle oikeasuhteisuuden tutkimukselle edellä asetettuja oikeudellisia vaatimuksia. [55]

88. Esittäessään lausumia De Beersin ja Alrosan yhteisistä sitoumuksista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin luopuu komission päätöksen laillisuusvalvonnan perustasta ja arvioi tosiasiassa itse monitahoisia taloudellisia tosiseikkoja. Tällainen arvio on esimerkiksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen lausuma, jonka mukaan Alrosan vuodesta 2009 alkaen De Beersille myymien raakatimanttien määrää vähennettäisiin siten, että näiden myyntien arvo vähenisi 35 prosenttiin vuonna 2004 myydystä määrästä (kokonaisarvoon 275 miljoonaa USD), millä olisi siten mahdollistettu kolmansien osapuolten tosiasiallinen pääsy vaihtoehtoiselle ja riippumattomalle hankintalähteelle. [56] Sama pätee sen Alrosan tekemän ehdotuksen arviointiin, jonka mukaan Alrosa myisi vuosittain osan raakatimanteistaan huutokaupalla parhaan tarjouksen tekijälle. [57] Mikäli tällaisten lausumien on tarkoitus olla muuta kuin pelkkiä väitteitä, niihin olisi pitänyt liittää perusteellinen markkinakysymysten analyysi, josta ei kuitenkaan ole vastuussa tuomioistuin vaan komissio.

89. Yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole toimia muutoksenhakumenettelyssä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ja komission ristiriidassa olevien taloudellisten näkemysten erotuomarina ja arvioida, kumman osapuolen arvioinnit vaihtoehtoisten ratkaisumahdollisuuksien sopivuudesta on asetettava etusijalle. Tämä tarkoittaisi nimittäin sitä, että yhteisöjen tuomioistuin korvaisi puolestaan epäasianmukaisesti komission ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioinnin omalla arvioinnillaan ja arvioisi monitahoisia taloudellisia kysymyksiä.

90. Ratkaisevaa on ainoastaan se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esillä olevassa asiassa korvannut komission arvioinnin omalla arvioinnillaan ja näin ollen

53 – Valituksenalaisen tuomion 153 kohta, viimeinen virke.
54 – Valituksenalaisen tuomion 153 kohta, ensimmäinen virke.
55 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 57 kohta.
56 – Valituksenalaisen tuomion 134 kohta.
57 – Valituksenalaisen tuomion 138 ja 153 kohta.

rikkonut virheellisesti komission harkintavaltaa. [58] Komission väite on näin ollen hyväksyttävä. Koska tämä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeudellinen virhe oli syynä riidanalaisen päätöksen kumoamiseen, tämä oikeuttaa lisäksi kumoamaan valituksenalaisen tuomion.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen menettelytapaan kohdistuvan komission arvostelun muut kohdat

91. Seuraavaksi käsittelen ensimmäisen valitusperusteen toiseen osaan sisältyviä komission arvostelun muita kohtia.

i) Ennakkoarvioinnin ulottuvuuden väitetty vääristyneellä tavalla huomioon ottaminen

92. Komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti komission ennakkoarvioinnin ulottuvuuden huomioon vääristyneellä tavalla. Komission mukaan tuomioistuin jätti huomiotta sen seikan, että De Beersin ja Alrosan välillä tapahtui suunnitellusta sopimuksesta riippumatta edelleen ”willing buyer / willing seller” -periaatteen mukaisia ad hoc -myyntejä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että tällaiset ad hoc -myynnit olivat yritysten välisiä entisiä käytäntöjä, muttei ottanut huomioon niiden nykyisiä vaikutuksia.

93. Tämä väite on otettava tutkittavaksi, koska se perustuu tosiseikkojen tai todisteiden huomioon ottamiseen vääristyneellä tavalla. [59]

94. Esillä olevassa asiassa väite tosiseikkojen tai todisteiden ottamisesta huomioon vääristyneellä tavalla on kuitenkin perusteeton. Todisteet on otettu huomioon vääristyneellä tavalla ainoastaan, jos ilman uutta selvitysaineistoa on selvää, että olemassa olevien todisteiden arviointi oli ilmeisen virheellistä. [60] Tässä tapauksessa ei ole kyse siitä.

95. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tosin mainitsi valituksenalaisessa tuomiossa ad hoc -myyntien yhteydessä paikoitellen De

58 – Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 25 mainittu asia Impala, tuomion 145 kohta, jossa todetaan, että jos komissiolla on harkintavaltaa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä ei ole korvata komission tekemää taloudellista arviointia omalla arvioinnillaan.

59 – Asia C-237/98 P, Dorsch Consult v. neuvosto ja komissio, tuomio 15.6.2000 (Kok., s. I-4549, 36 kohta); asia C-229/05 P, PKK ja KNK v. neuvosto, tuomio 18.1.2007 (Kok., s. I-439, 35 kohta) ja asia C-440/07 P, komissio v. Schneider Electric, tuomio 16.7.2009 (Kok., s. I-6413, 104 kohta).

60 – Edellä alaviitteessä 59 mainittu asia PKK ja KNK v. neuvosto, tuomion 37 kohta; asia C-326/05 P, Industrias Químicas del Vallés v. komissio, tuomio 18.7.2007 (Kok., s. I-6557, 60 kohta); asia C-260/05 P, Sniace v. komissio, tuomio 22.11.2007 (Kok., s. I-10005, 37 kohta); asia C-304/06 P, Eurohypo v. SMHV, tuomio 8.5.2008 (Kok., s. I-3297, 34 kohta) sekä asia C-394/08 P, Zipcar v. SMHV, tuomio 3.6.2009 (40 kohta).

Beersin ja Alrosan väliset ”pitkäaikaiset suhteet” ja viittasi näiden yritysten aikaisempiin käytäntöihin. [61] Tuomion nojalla ei voi kuitenkaan yksiselitteisesti otaksua, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi katsonut, että ad hoc -myyntejä olisi pidettävä *yksinomaan* menneisyyden ilmiönä eikä myös yritysten välisenä jatkuvana käytäntönä.

96. Näin ollen komission tämä väite on hylättävä.

ii) Alrosan väitteiden ja etujen yksipuolinen huomioon ottaminen

97. Komissio väittää lisäksi, että valituksenalaisessa tuomiossa jätetään huomiotta markkinatutkimuksen tulokset. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ottaa yksipuolisesti huomioon Alrosan edut ja huomautukset ja antaa niille liian suuren painoarvon, kun taas kilpailun edut jätetään huomiotta. Tuomiossa ei käsitellä lainkaan komission lukuisia perusteluja ja tyydytään huomauttamaan, että oikeasuhteisuuden tutkiminen on luonteeltaan objektiivista. [62]

98. Kuten komissio vastauskirjelmässään täsmentää, se tarkoitti tämän väitteen moitteeksi perustelujen puutteellisuudesta. Se katsoo, että valituksenalainen tuomio on ristiriitainen ja puutteellisesti perusteltu.

99. Kysymys ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion perustelujen ristiriitaisuudesta tai puutteellisuudesta on oikeuskysymys, minkä vuoksi se voi sellaisenaan olla muutoksenhaun kohteena. [63]

100. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle asetetun velvollisuuden, jonka mukaan sen on perusteltava päätöksensä, ei voida katsoa edellyttävän sitä, että sen olisi vastattava yksityiskohtaisesti kaikkiin asian osapuolen esittämiin väitteisiin. [64] Pikemminkin on katsottava, että riittää, kun tuomion perusteluista ilmenee selkeästi ja yksiselitteisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättely siten, että asianosaisille selviävät

61 – Valituksenalaisen tuomion 115 ja 150 kohta.

62 – Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa valituksenalaisen tuomion 99 kohdassa: ”Tietyn toimenpiteen suhteellisuusperiaatteen mukaisuuden valvonta on – – objektiivista valvontaa, – –”

63 – Asia C-401/96 P, Somaco v. komissio, tuomio 7.5.1998 (Kok., s. I-2587, 53 kohta); edellä alaviitteessä 25 mainitut yhdistetyt asiat Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel v. komissio, tuomion 77 kohta sekä asia C-385/07 P, Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland v. komissio, tuomio 16.7.2009 (Kok., s. I-6155, 71 kohta).

64 – Asia C-274/99 P, Connolly v. komissio, tuomio 6.3.2001 (Kok., s. I-1611, 121 kohta); edellä alaviitteessä 37 mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 372 kohta; asia C-202/07 P, France Télécom v. komissio, tuomio 2.4.2009 (Kok., s. I-2369, 30 kohta) ja edellä alaviitteessä 59 mainittu asia komissio v. Schneider Electric, tuomion 135 kohta.

päätöksen syyt ja että yhteisöjen tuomioistuin voi tutkia päätöksen laillisuuden. [65]

101. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esillä olevassa asiassa toiminut näiden vaatimusten mukaisesti. Lukija ymmärtää vaivatta, mistä syistä tuomioistuin hyväksyi Alrosan kanteen. Komissiollakaan ei ollut vaikeuksia ymmärtää tuomion perusteluja ja arvostella tuomiota laaja-alaisella valituksella.

102. Tosiasiassa komission arvostelu ei vaikuta minusta kohdistuvan niinkään valituksenalaisen tuomion asianmukaisiin perusteluihin ja samalla muodolliseen laillisuuteen vaan pikemminkin sen sisällölliseen oikeellisuuteen. Se seikka, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt toisen päätelmän kuin valittaja, ei voi sellaisenaan aiheuttaa sitä, että valituksenalaista tuomiota rasittaisi perustelujen puuttuminen. [66]

103. Näin ollen perustelujen puutteellisuutta koskeva väite on perusteeton.

iii) Asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 4 kohdan mukaisen julkaisun virheellinen oikeudellinen luonnehdinta

104. Komissio väittää lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut väärin komission asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 4 kohdan mukaisesti Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaisemaa tiedonantoa. [67] Komission moite kohdistuu valituksenalaisen tuomion 136 ja 192 kohtaan. Niissä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päättelee pelkästään mainitun tiedonannon olemassaolosta, että komissiokin on katsonut, että De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset näyttivät ”ensi näkemältä” poistavan komission ennakkoarvioinnissaan ilmaisemat huolenaiheet. Komissio pitää tätä joko tosiseikkojen ottamisena huomioon vääristyneellä tavalla tai Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistun tiedonannon virheellisenä oikeudellisena luonnehdintana.

105. Muutoksenhakumenettelyssä voidaan tutkia sekä mahdollinen tosiseikkojen ottaminen huomioon vääristyneellä tavalla että tosiseikkojen virheellinen oikeudellinen luonnehdinta. [68] Komission esillä oleva väite on näin ollen otettava tutkittavaksi.

65 – Asia C-259/96 P, neuvosto v. de Nil ja Impens, tuomio 14.5.1998 (Kok., s. I-2915, 32 ja 33 kohta); edellä alaviitteessä 37 mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 372 kohta; edellä alaviitteessä 64 mainittu asia France Télécom v. komissio, tuomion 29 kohta ja edellä alaviitteessä 59 mainittu asia komissio v. Schneider Electric, tuomion 135 kohta.

66 – Asia C-362/05 P, Wunenburger v. komissio, tuomio 7.6.2007 (Kok., s. I-4333, 80 kohta).

67 – Ks. tiedonannosta tämän ratkaisuehdotuksen 26 kohta.

68 – Tosiseikkojen ottamisesta huomioon vääristyneellä tavalla ks. alaviitteessä 59 mainittu oikeuskäytäntö. Tosiseikkojen oikeudellisesta luonnehdinnasta ks. asia C-19/95 P, San Marco v. komissio, tuomio 17.9.1996 (Kok., s. I-4435, 39 kohta); edellä alaviitteessä 25 mainitut yhdistetyt asiat Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel v. komissio, tuomion 39 kohta ja edellä alaviitteessä 59 mainittu asia komissio v. Schneider Electric, tuomion 191 kohta.

106. Komission väite pitää paikkansa myös aineellisen kysymyksen osalta.

107. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyrkii valituksenalaisen tuomion 136, 192 ja 194 kohdassa siihen, että komissio pitäisi voimassa De Beersin ja Alrosan yhteisiä sitoumuksia koskevan alkuperäisen arviointinsa. Tuomioistuin katsoo, että tämä arviointi tukee sitä, että yhteiset sitoumukset olisivat olleet sopivia komission havaitsemien kilpailuongelmien poistamiseen.

108. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jättää tällöin huomiotta sen, että komission asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 4 kohdan mukaisesti Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaisema tiedonanto voi aina perustua ainoastaan komission ennakkoarviointiin. Tämän tiedonannon tarkoituksena ja tavoitteena on antaa kiinnostuneille kolmansille osapuolille tilaisuus esittää sitoumusehdotusta koskevia huomautuksia markkinatutkimuksen yhteydessä. Komission on tutkittava markkinatilannetta koskevaa ennakkoarviotaan tämän markkinatutkimuksen tulosten valossa ja arvioitava uudelleen sitoumusten sopivuutta havaitsemiensa kilpailuongelmien poistamiseen. Markkinatutkimuksen ei tarvitse välttämättä tuoda esiin uusia tosiseikkoja tai huolenaiheita, vaan markkinatutkimuksen tulokset voivat aiheuttaa jo tunnettujen tosiseikkojen ja kilpailutilanteen uuden arvioinnin. Markkinatutkimus olisi farssi, jos se ei voisi johtaa komission alkuperäisen kannan muuttumiseen.

109. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei saa asettaa komission päätöksen laillisuuden tutkimisen mittariksi väitetiedoksiantoa,[69] saman on sitä suuremmalla syyllä koskettava asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 4 kohdan mukaista tiedonantoa. Myös tällaisessa tiedonannossa esitetään nimittäin ainoastaan komission ennakkoarvio, vieläpä selvästi vähemmän yksityiskohtainen, joka perustuu ainoastaan asian ylimalkaiseen tutkimiseen.

110. Esillä olevassa asiassa Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistun tiedonannon[70] sanamuodosta käy selkeästi ilmi, ettei komissio ollut vielä tehnyt De Beersin ja Alrosan yhteisten sitoumusten lopullista arviointia. Vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli täysin tietoinen tästä sanamuodosta,[71] se ei valituksenalaisessa tuomiossa tee tarvittavia päätelmiä tiedonannon sisältämien komission arviointien väliaikaisesta luonteesta.

69 – Edellä alaviitteessä 25 mainittu asia Impala, erityisesti tuomion 64, 65, 73 ja 76 kohta; tältä osin yhteisöjen tuomioistuin ei noudattanut kyseisessä asiassa 13.12.2007 antamaani ratkaisuehdotusta (ks. erityisesti 171–176 kohta).

70 – Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistun tiedonannon 16 kohdassa on seuraava maininta: ”Komissio aikoo tehdä asetuksen (EY) N:o 1/2003 9 artiklan 1 kohdan mukaisen päätöksen, *jollei markkinatestin tuloksista muuta johdu* – –” (kursivointi tässä).

71 – Valituksenalaisen tuomion 136 kohdan toinen virke ja 192 kohdan ensimmäinen virke.

111. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on luonnehtinut tosiseikkoja oikeudellisesti virheellisellä tavalla, kun se piti komission Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistua tiedonantoa todisteena De Beersin ja Alrosan yhteisten sitoumusten sopivuudesta.

112. Edellä esitetyn perusteella komission Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistua tiedonantoa koskeva väite on perusteltu. Tämä oikeudellinen virhe ei kuitenkaan yksin tarkasteltuna voi johtaa valituksenalaisen tuomion kumoamiseen, koska viittaus tiedonantoon on ainoastaan yksi monista perusteluista, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin esittää vaihtoehtoisten ratkaisujen olemassaoloa ja sopivuutta koskevien näkemystensä [72] tueksi.

iv) Väitetty EY 82 artiklan virheellinen soveltaminen

113. Komissio väittää lopuksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on suorittamansa oikeasuhteisuuden tutkimuksen yhteydessä soveltanut EY 82 artiklaa virheellisesti.

114. Näiden väitteiden kohteena ovat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen näkemykset, jotka koskevat velvoittaviksi määrättyjen De Beersin yksin antamien sitoumusten mahdollisia vaihtoehtoja. Komission väite koskee erityisesti valituksenalaisen tuomion 152 ja 153 kohtaa, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käsittelee Alrosan ehdotusta huutokaupata vuosittain osa sen raakatimanteista parhaan tarjouksen tekijälle. Tuomioistuin on komission mukaan ensinnäkin jättänyt täysin vaille huomiota sen, että De Beers ei ole ainoastaan suurin ostaja raakatimanttien markkinoilla vaan myös suurin valmistaja samoilla markkinoilla. Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jättää huomiotta sen, että huutokauppojen avulla ei voida estää yrityksen määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä tarjouksia jätettäessä.

115. Toisin kuin Alrosa, katson, että nämä väitteet pitää ottaa tutkittavaksi. Kysymys ei ole missään tapauksessa ainoastaan verukkeesta, jonka avulla voidaan kyseenalaistaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittama tosiseikaston ja todisteiden arviointi. Väitteen avulla otetaan pikemminkin esiin oikeuskysymys, joka koskee sitä, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käyttänyt oikeita kriteerejä EY 82 artiklaa tulkitessaan ja soveltaessaan [73] ja onko se jättänyt huomiotta oikeudellisesti merkittäviä näkökohtia.

72 – Valituksenalaisen tuomion 132–154 kohta.

73 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 45 kohta ja alaviitteessä 25 mainittu oikeuskäytäntö.

– De Beersin valmistajan aseman jättäminen huomiotta

116. Ensimmäinen EY 82 artiklaan perustuva väite koskee erityisesti valituksenalaisen tuomion 153 kohtaa, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin nimittää De Beersiä ”markkinoiden johtavaksi ostajayritykseksi” käsittelemättä kuitenkaan sitä seikkaa, että De Beers on myös samojen markkinoiden suurin valmistaja.

117. Komissio kritisoi aiheellisesti tätä lähestymistapaa.

118. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli täysin tietoinen siitä, että sekä De Beers että Alrosa ovat raakatimanttien valmistajia.[74] Se jätti kuitenkin tämän seikan täysin huomiotta tutkiessaan De Beersin yksin antamia, velvoittaviksi määrättyjä sitoumuksia. Tuomion perustelujen ratkaisevissa kohdissa De Beersiä kuvataan yksinomaan markkinoiden tärkeimmäksi tai suurimmaksi ostajaksi, jonka kanssa Alrosan on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsityksen mukaan edelleen saatava käydä kauppaa.[75]

119. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jättää tällöin huomiotta sen, että kahden yrityksen pitkäaikaiseksi suunnitellun toimitussuhteen kilpailuoikeudellisen arvioinnin kannalta on suuri ero sillä, vallitseeko näiden yritysten välillä tosiasiallinen tai mahdollinen kilpailusuhde vai ei.

120. Mikäli molemmat yritykset ovat samoilla markkinoilla toimivia valmistajia, se, että toinen niistä ostaa säännöllisesti toisen tuotannon – tai ainakin mainittavan osan siitä – ei vastaa lähtökohtaisesti normaalia kilpailukäyttäytymistä, varsinkaan, jos ostajalla on määräävä markkina-asema. Alrosakin on kysyttäessä tunnustanut tämän yhteisöjen tuomioistuimen suullisessa käsittelyssä.

121. Määräävässä markkina-asemassa olevalla yrityksellä on tietysti oikeus puolustaa kaupallisia intressejään. EY 82 artiklassa kielletään kuitenkin määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen sellainen käyttäytyminen, jonka tarkoituksena on määräävän markkina-aseman vahvistaminen ja väärinkäyttö.[76]

122. Nimenomaan tällaista väärinkäyttöä on syytä pelätä, jos määräävässä markkina-asemassa oleva yritys ostaa toisen samoilla

74 – Ks. tosiseikkojen arviointi valituksenalaisen tuomion 8 ja 9 kohdassa sekä lainaus riidanalaisesta päätöksestä 116 kohdassa, jossa käsitellään De Beersin ja sen merkittävimmän kilpailijan Alrosan välisiä liikesuhteita.

75 – Valituksenalaisen tuomion 138 ja 153 kohta.

76 – Asia 27/76, United Brands ja United Brands Continentaal v. komissio, tuomio 14.2.1978 (Kok., s. 207, Kok. Ep. IV, s. 9, 189 kohta); yhdistetyt asiat C-468/06–C-478/06, Sot. Lélos kai Sia ym., tuomio 16.9.2008 (Kok., s. I-7139, 50 kohta) ja asia C-52/07, Kanal 5 ja TV 4, tuomio 11.12.2008 (Kok., s. I-9239, 26 kohta).

markkinoilla toimivan yrityksen tuotannon. Tämän toisen yrityksen ei nimittäin tarvitse tällöin luoda omaa myyntijärjestelmää ja ruveta kilpailemaan määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen kanssa. Tällä voi olla haitallisia vaikutuksia markkinarakenteen ja lopulta myös kuluttajien kannalta, varsinkin kun kilpailu kyseisillä markkinoilla on muutenkin heikentynyt määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen läsnäolon johdosta. On olemassa vaara, että määräävässä markkina-asemassa oleva yritys vaikuttaa kyseisten markkinoiden kysyntään ja kuluttajan vahingoksi lopulta myös hintoihin, kun se ostaa toisen valmistajan tuotannon. Tällaisella käyttäytymisellä ei ole mitään tekemistä – lähtökohtaisesti sallitun – määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen laillisten intressien suojelun kanssa.

124. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jättänyt huomiotta tämän merkittävän seikan, se on tehnyt oikeasuhteisuuden tutkimuksen yhteydessä oikeudellisen virheen. Tämä oikeudellinen virhe oikeuttaa kumoamaan valituksenalaisen tuomion, koska se perustuu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen siihen oletukseen, että esillä olevassa asiassa on ollut olemassa sopivia vaihtoehtoisia ratkaisumahdollisuuksia, jotka olisivat olleet kyseisiä yrityksiä vähemmän pakottavia.

– Sen jättäminen huomiotta, että tarjoajien toiminta huutokauppojen yhteydessä saattaa merkitä väärinkäyttöä

123. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole esittänyt erityisiä seikkoja, joiden nojalla väärinkäytön voisi poikkeuksellisesti sulkea pois. Päinvastoin tuomioistuin on kokonaan jättänyt käsittelemättä De Beersin kaksoisroolin raakatimanttien markkinoiden suurimpana valmistajana ja tärkeimpänä ostajana, vaikka komissio on viitannut siihen.[77] Tämän kaksoisroolin huomioon ottaminen olisi ollut välttämätöntä, jotta olisi voitu järkevästi arvioida, voiko osan Alrosan timanteista huutokauppaaminen vuosittain parhaan tarjouksen tekijälle olla sopiva keino komission havaitsemien kilpailuongelmien poistamiseen EY 82 artiklassa tarkoitetulla tavalla.

125. Toinen EY 82 artiklaan perustuva väite koskee valituksenalaisen tuomion 152 ja 153 kohtaa, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että Alrosan parhaan tarjouksen tekijälle huutokauppaamalla tapahtuvien ad hoc -myyntien vaikutus ei sellaisenaan olisi kilpailusääntöjen vastaista, vaikka niistä seuraisi, että De Beers voisi säilyttää markkinajohtajan roolinsa tai vahvistaa sitä.

126. Komissio moittii perustellusti näitä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen näkemyksiä.

77 – Ks. mm. komission ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen toimittaman vastineen 58, 63 ja 68 kohta sekä valituksenalaisen tuomion 74 kohta.

127. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin rajoittuu nimittäin toteamaan, että huutokauppojen yhteydessä ei tarvitse pelätä sitä, että Alrosa suosii De Beersiä muiden kustannuksella, koska ei ole olemassa mitään merkkejä siitä, että Alrosa käyttäisi asiattomia sopimuksen tekemisen perusteita (”muita arviointiperusteita kuin ostotarjouksen laatua”). [78]

128. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jättää näin ollen huomiotta sen, että huutokaupat voivat antaa myyjän väärinkäytösten lisäksi tilaisuuden myös ostajan väärinkäytöksiin. Jos huutokauppaan osallistuu yritys, joka itse valmistaa ja markkinoi huutokaupattavien tuotteiden kanssa kilpailevia tuotteita ja jolla on lisäksi määräävä markkina-asema kyseisillä markkinoilla, se voi syyllistyä saalistushinnoitteluun. Voi syntyä tilanne, jossa määräävässä markkina-asemassa oleva yritys ajaa tarjoushinnat keinotekoisesti ylös varmistaakseen – tosiasiallisen tai mahdollisen – kilpailijan tuotannon valvonnan syrjäyttämällä muut kiinnostuneet osapuolet; tämä voi johtaa tarjonnan puutteeseen markkinoilla ja lopulta keinotekoisesti kohonneeseen hintatasoon, mikä on haitallista kuluttajan kannalta. Tällainen käyttäytyminen merkitsee EY 82 artiklassa tarkoitettua määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, eikä sillä ole mitään tekemistä määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen laillisten intressien suojelun kanssa. [79]

129. Riippuu varmasti yksittäiseen asiaan liittyvien seikkojen kokonaisarvioinnista, onko tarjoajapuolella tosiasiassa syytä pelätä tällaista määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä. Valituksenalainen tuomio ei kuitenkaan sisällä mitään viitteitä siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi edes lähestynyt tätä kysymystä, vaikka komission näkemykset antoivat siihen aihetta. Komissio korosti useaan kertaan De Beersin ”market maker” -asemaa ja viittasi De Beersin siihenastisiin pyrkimyksiin valvoa valmistusta timanttimarkkinoilla. [80]

130. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tyytyi esillä olevassa asiassa toteamaan, että Alrosan ehdottamien huutokauppojen *myyjäpuolella* ei ollut olemassa sopimusten tekemiseen liittyvien väärinkäytösten vaaraa. Tämä ei kuitenkaan estä määräävässä markkina-asemassa olevaa yritystä käyttämästä asemaansa väärin *ostajapuolella* tarjousten yhteydessä.

131. Jättämällä tämän olennaisen näkökohdan tutkimatta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeasuhteisuuden tutkimisen yhteydessä oikeudellisen virheen. Tämä oikeudellinen virhe oikeuttaa kumoamaan valituksenalaisen tuomion, koska siihen perustuu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oletus, että esillä olevassa asiassa on ollut olemassa sopivia vaihtoehtoisia ratkaisumahdollisuuksia, jotka olisivat olleet kyseisiä yrityksiä vähemmän pakottavia.

78 – Valituksenalaisen tuomion 153 kohta.

79 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 121 kohta ja alaviitteessä 76 mainittu oikeuskäytäntö.

80 – Riidanalaisen päätöksen 25, 26, 28 ja 30 perustelukappale sekä komission ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen toimittaman vastineen 64 ja 65 kohta. Ks. myös valituksenalaisen tuomion 83 kohta.

B *Toinen valitusperuste: oikeus tulla kuulluksi hallinnollisessa menettelyssä*

132. Toisella valitusperusteellaan komissio moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ennen kaikkea siitä, että se on tehnyt oikeudellisen virheen, joka liittyy oikeuteen tulla kuulluksi hallinnollisessa menettelyssä. Lisäksi se toteaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut kanteen ulkopuolisesta seikasta (ultra petita), ja moittii edelleen valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuutta.

1 Alustava kysymys: onko toinen valitusperuste tehoton?

133. Alrosa katsoo, että komission toinen valitusperuste on tehoton, koska sen kohteena ovat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa ylimääräisenä seikkana esittämät näkemykset.

134. On totta, että valittajan sellainen väite, joka koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion täydentävää perustelua, ei voi johtaa tuomion kumoamiseen ja on sen vuoksi hylättävä tehottomana. [81] Esillä olevassa asiassa ei ole kuitenkaan kysymys tästä.

135. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tosin erittäin harhaanjohtavasti nimittänyt ylimääräisiksi seikoiksi näkemyksiään, jotka koskevat Alrosan väitettä siitä, että sen oikeutta tulla kuulluksi on loukattu. [82] Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ne olisi esitetty ainoastaan sivumennen. Nämä näkemykset muodostavat pikemminkin tuomion toisen, riippumattoman tukijalan, johon riidanalaisen päätöksen kumoaminen perustuu. Tämä käy erityisen selvästi ilmi, jos tarkastellaan valituksenalaisen tuomion 204 kohtaa, jossa hyväksytään Alrosan se kanneperuste, jonka mukaan sen oikeutta tulla kuulluksi on loukattu. Näkemykset, jotka liittyvät oikeuteen tulla kuulluksi, ovat näin ollen ensisijaisia perusteita, joihin valituksenalaisen tuomion tuomiolauselma perustuu.

136. Näin ollen Alrosan väite, että toinen valitusperuste on tehoton, on hylättävä.

81 – Asia C-35/92 P, parlamentti v. Frederiksen, tuomio 18.3.1993 (Kok., s. I-991, 31 kohta); asia C-122/01 P, T. Port v. komissio, tuomio 8.5.2003 (Kok., s. I-4261, 17 kohta); yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005 (Kok., s. I-5425, 148 kohta) ja asia C-443/05 P, Common Market Fertilizers v. komissio, tuomio 13.9.2007 (Kok., s. I-7209, 137 kohta).

82 – Ks. valituksenalaisen tuomion 158 ja 204 kohta. Oikeudenkäyntikielellä sanotaan, että näkemykset on esitetty täydellisyyden vuoksi (for the sake of completeness).

2. Toisen valitusperusteen tutkiminen

a) Perustelujen puutteellisuus (toisen valitusperusteen ensimmäinen osa)

137. Komissio väittää ensinnäkin, että valituksenalaista tuomiota ei ole perusteltu riittävästi todetun oikeutta tulla kuulluksi koskevan virheen osalta. Komission mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korvasi perustelun pelkällä epäilyksellä. Se jätti valituksenalaisen tuomion 201 ja 203 kohdassa selittämättä, miksi Alrosa ei voinut vastata sille tutustumista varten toimitettuihin asiakirjoihin ”hyödyllisellä tavalla” [83] ja miksi sillä ei ollut mahdollisuutta käyttää ”täysimääräisesti” oikeuksiaan tulla kuulluksi. Komissio katsoo, että tuomiossa ei myöskään osoiteta syy-yhteyttä havaitun rikkomuksen ja menettelyn lopputuloksen eli komission sitoumuksia koskevan päätöksen välillä.

138. Nämä perustelut eivät vakuuta.

139. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustelut voivat tietyissä tapauksissa olla myös implisiittisiä, kunhan tuomion perusteluista käy selkeästi ja yksiselitteisesti ilmi tuomioistuimen päättely siten, että asianosaisille selviävät päätöksen syyt ja että yhteisöjen tuomioistuin voi tutkia päätöksen laillisuuden. [84]

140. Käsiteltävänä olevassa asiassa valituksenalaisesta tuomiosta käy riittävän selkeästi ja yksiselitteisesti ilmi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi Alrosan oikeutta tulla kuulluksi loukatun, koska asiakirjat toimitettiin sille liian myöhään. Tuomioistuimen päätelmien mukaan komissio toimitti kolmansien osapuolten antamat huomautukset Alrosalle siltä osin kuin niihin ei sisältynyt luottamuksellista tietoa ”*vasta* 26.1.2006 eli *yli kuusi viikkoa* kantajan [Alrosan] esittämän muodollisen pyynnön jälkeen ja *yli kolme kuukautta* 27.10.2005 järjestetyn kokouksen jälkeen”; ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa myös, että ”*samanaikaisesti* näiden asiakirjojen kanssa kantajalle toimitettiin ote De Beersin yksin esittämistä sitoumuksista”. [85] Tästä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päättelee, että Alrosalla ei ollut mahdollisuutta käyttää ”täysimääräisesti” oikeuksiaan tulla kuulluksi. [86]

141. Komissio saattaa olla eri mieltä kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin. Se saattaa olla sitä mieltä, että mainittuja asiakirjoja ei toimitettu myöhässä ja että ne toimitettiin joka tapauksessa niin hyvissä ajoin, että Alrosa olisi voinut esittää huomautuksensa hyödyllisellä tavalla. Komissio saattaa tuomioistuimesta poiketen olla myös vakuuttunut siitä, että Alrosan oikeutta tulla kuulluksi ei ole loukattu tai että loukkaus ei

83 – Toimitettuja asiakirjoja ovat markkinatutkimukseen liittyvät kolmansien osapuolten huomautukset ja ote De Beersin yksin antamista sitoumuksista (ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 29 kohta).

84 – Edellä alaviitteessä 37 mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 372 kohta; edellä alaviitteessä 37 mainittu asia Bouygues ja Bouygues Télécom v. komissio, tuomion 42 kohta ja edellä alaviitteessä 59 mainittu asia komissio v. Schneider Electric, tuomion 135 kohta.

85 – Valituksenalaisen tuomion 201 kohta (kursivointi tässä).

86 – Valituksenalaisen tuomion 203 kohta.

ole vaikuttanut riidanalaisen päätöksen sisältöön. Tällöin se ei kuitenkaan tosiasiassa moiti valituksenalaisen tuomion muodollista sääntöjenvastaisuutta perustelujen puutteellisuuden vuoksi vaan epäilee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustelujen pitävyyttä ja näin ollen tuomion aineellista (sisällöllistä) lainmukaisuutta.

142. Se seikka, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt toisen päätelmän kuin valittaja, ei voi sellaisenaan aiheuttaa sitä, että valituksenalaista tuomiota rasittaisi perustelujen puuttuminen. [87]

143. Näin ollen perustelujen puutteellisuutta koskeva väite on perusteeton.

b) Periaate, jonka mukaan kanteen ulkopuolisesta seikasta ei saa lausua, ja oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (toisen valitusperusteen toinen osa)

144. Komissio arvostelee myös sitä, että valituksenalaisessa tuomiossa katsotaan Alrosan oikeutta tulla kuulluksi loukatun aivan muista syistä kuin Alrosa väitti tapahtuneen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostamassaan kumoamiskanteessa. Komission mukaan Alrosa väitti tuolloin ainoastaan, että komissio ei ollut ilmoittanut sille syitä käsityksensä muutokseen markkinatutkimuksen jälkeen eikä ollut antanut sille tilaisuutta esittää omia huomautuksiaan komission muuttuneesta arvioinnista. Alrosa ei ollut milloinkaan esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaisevina pitämiä, kuulluksi tulemisen oikeuteen liittyviä kysymyksiä. Komission mukaan valituksenalainen tuomio ei perustu Alrosan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämiin väitteisiin, vaan siinä nimenomaan hylätään nämä väitteet. [88]

145. Komissio katsoo, että menetellessään tällä tavoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut kanteen ulkopuolisesta seikasta ja on lisäksi loukannut oikeudenmukaisen oikeudenkäyntimenettelyn periaatetta.

i) Periaate, jonka mukaan kanteen ulkopuolisesta seikasta ei saa lausua

146. On kiistatonta, että silloin kun yhteisöjen tuomioistuin päättää kumoamiskanteesta, se ei voi lausua kanteen ulkopuolisesta seikasta. [89] Tämä periaate vastaa määräämisperiaatetta, jonka mukaan osapuolet määrittelevät

87 – Edellä alaviitteessä 66 mainittu asia Wunenburger v. komissio, tuomion 80 kohta.

88 – Komissio viittaa valituksenalaisen tuomion 130 kohtaan.

89 – Asia C-310/97 P, komissio v. AssiDomän Kraft Products ym., tuomio 14.9.1999 (Kok., s. I-5363, 52 kohta); asia C-239/99, Nachi Europe, tuomio 15.2.2001 (Kok., s. I-1197, 24 kohta) ja asia C-240/03 P, Comunità montana della Valnerina v. komissio, tuomio 19.1.2006 (Kok., s. I-731, 43 kohta); ks. myös yhdistetyt asiat 46/59 ja 47/59, Meroni v. korkea viranomainen, tuomio 14.12.1962 (Kok., s. 837, 854).

riidan kohteen ja tuomioistuin ei saa lausua tämän kohteen ulkopuolisesta seikasta.

147. Komissio näyttää käsittävän tämän periaatteen siten, että yhteisöjen tuomioistuin voi todeta kuulluksi tulemisen oikeutta rikotun ainoastaan, jos kantajan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämät perustelut pitävät paikkansa.

148. Tämä käsitys on kuitenkin liian rajoittava. Periaate, jonka mukaan kanteen ulkopuolisesta seikasta ei saa lausua, edellyttää, että kumoavassa tuomiossa ei ylitetä sitä, mitä kantaja on vaatinut. [90] Tuomioistuin ei voi kuitenkaan olla sidottu pelkästään niihin väitteisiin, joita asianosaiset ovat esittäneet vaatimustensa tueksi, sillä tällöin sen olisi joissakin tapauksissa perustettava päätöksensä oikeudellisesti virheellisiin näkemyksiin. [91] Kuten julkisasiamies Léger osuvasti on todennut, tuomioistuimen tehtävä ei kuitenkaan ole olla passiivinen eikä sitä voida velvoittaa pelkästään ”puhumaan asianosaisten suulla”. [92]

149. Esillä olevassa asiassa yksi Alrosan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämistä kanneperusteista koski sen kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole siis todennut kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamista komission käsityksen vastaisesti viran puolesta vaan kantajan vaatimuksesta. Se, että tuomioistuimen mainittua kanneperustetta koskeva päätös perustuu muihin perusteluihin kuin ne, jotka Alrosa esitti, ei sinällään merkitse ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käsitellyn riidan kohteesta poikkeamista eikä näin ollen myöskään kanteen ulkopuolisesta seikasta lausumista. [93]

ii) Oikeudenmukaisen oikeudenkäyntimenettelyn periaate

150. Komissio arvostelee sitä, että tuomioistuimen toteama oikeutta tulla kuulluksi koskeva virhe ei ole lainkaan ollut osapuolten välisen keskustelun kohteena. Komission mielestä tämä loukkaa oikeudenmukaisen oikeudenkäyntimenettelyn periaatetta.

151. Oikeudenmukaisen oikeudenkäyntimenettelyn takaamiseksi tuomioistuimen on otettava huomioon ennen kaikkea oikeusriidan asianosaisten puolustautumisoikeudet. Puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen

90 – Edellä alaviitteessä 89 mainittu asia komissio v. AssiDomän Kraft Products ym., tuomion 52 kohta ja edellä alaviitteessä 89 mainittu asia Comunità montana della Valnerina v. komissio, tuomion 43 kohta.

91 – Asia C-470/02 P, UER v. M6 ym., määräys 27.9.2004 (69 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa) ja asia C-172/05 P, Mancini v. komissio, määräys 13.6.2006 (41 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

92 – Asia C-252/96 P, parlamentti v. Gutiérrez de Quijano y Lloréns, julkisasiamies Léger’n ratkaisuehdotus 2.4.1998, tuomio 19.11.1998 (Kok., s. I-7421, ratkaisuehdotuksen 36 kohta).

93 – Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 92 mainittu asia parlamentti v. Gutiérrez de Quijano y Lloréns, tuomion 34 kohta ja edellä alaviitteessä 91 mainittu asia UER v. M6 ym., määräyksen 74 kohta.

periaate on yhteisön oikeuden perusperiaate. [94] Tämän periaatteen vastaista olisi se, että tuomioistuimen päätöstä perusteltaisiin tosiseikoilla ja asiakirjoilla, joihin asianosaiset – tai edes yksi niistä – eivät ole voineet tutustua ja joihin ne eivät näin ollen ole voineet ottaa kantaa. [95] Toisin ilmaistuna puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen periaate varmistaa, että tuomioistuimen päätökset eivät yllätä asianosaisia. [96]

152. Yllättävään ratkaisuun voidaan päätyä muistakin syistä kuin sen vuoksi, että tuomioistuimen päätöstä perustellaan tosiseikoilla ja asiakirjoilla, joihin yksi tai useampi asianosainen ei ole voinut tutustua. Myös tuomioistuimen suorittama tosiseikkojen arviointi voi yllättää osapuolet, jos tuomioistuin perustaa sen tosiseikkoihin, jotka ovat tosin asianosaisten tiedossa mutta eivät ole oikeudenkäynnin aikana lainkaan keskustelun kohteena. [97]

153. Näin kävi käsiteltävänä olevassa asiassa siltä osin kuin kyse on tiettyjen asiakirjojen toimittamisesta Alrosalle. Asiakirjojen toimitusajat ovat kiistattomat. Asiakirjoista käy kuitenkin ilmi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjallisessa menettelyssä kumpikaan asianosainen ei käsitellyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esillä olevassa asiassa moittimaa asiakirjojen toimitusta. [98] Komission näkemysten mukaan, joita Alrosa ei ole kiistänyt, tätä ongelmaa ei käsitelty myöskään suullisessa menettelyssä. Ongelma ei ollut myöskään tuomioistuimen kirjallisten kysymysten kohteena, eikä tuomioistuin katsonut tarpeelliseksi määrätä suullista käsittelyä aloitettavaksi uudestaan sitä koskevaa keskustelua varten. [99]

154. Vastaajana komission ei tarvinnut ottaa kantaa tähän kysymykseen varmuuden vuoksi, varsinkin kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen nopeutettuihin menettelyihin liittyy osapuolia pakottavia tekijöitä sekä väitteiden laajuuden että niitä koskevien määräaikojen osalta. [100]

155. Näissä olosuhteissa oli yllättävä päätös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin perusteli toteamaansa oikeutta tulla kuulluksi

94 – Asia 234/84, Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986 (Kok., s. 2263, Kok. Ep. VIII, s. 717, 27 kohta); asia C-32/95 P, komissio v. Lisrestal ym., tuomio 24.10.1996 (Kok., s. I-5373, 21 kohta); asia C-44/06, Gerlach, tuomio 8.3.2007 (Kok., s. I-2071, 38 kohta) sekä yhdistetyt asiat C-439/05 P ja C-454/05 P, Land Oberösterreich ja Itävalta v. komissio, tuomio 13.9.2007 (Kok., s. I-7141, 36 kohta); erityisesti puolustautumisoikeuksien kunnioittamisesta oikeudenkäyntimenettelyissä ks. asia C-199/99 P, Corus UK v. komissio, tuomio 2.10.2003 (Kok., s. I-11177, 19 kohta).

95 – Yhdistetyt asiat 42/59 ja 49/59, Snupat v. korkea viranomainen, tuomio 22.3.1961 (Kok., s. 111, 169, Kok. Ep. I, s. 95); asia C-480/99 P, Plant ym. v. komissio ja South Wales Small Mines, tuomio 10.1.2002 (Kok., s. I-265, 24 kohta) ja edellä alaviitteessä 94 mainittu asia Corus UK v. komissio, tuomion 19 kohta.

96 – Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 59 mainittu asia PKK ja KNK v. neuvosto, ratkaisuehdotuksen 67 kohta.

97 – Edellä alaviitteessä 91 mainitussa asiassa UER v. M6 ym. annetun tuomion 74 kohdasta voi päätellä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei saa perustella päätöstään muotoilemallaan uudella väittämällä (nouvelle thèse inspirée par le Tribunal).

98 – Ks. valituksenalaisen tuomion 201 kohta ja edellä tämän ratkaisuehdotuksen 140 kohta.

99 – Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 62 artikla.

100 – Ks. ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 76 a artikla sekä edellä alaviitteessä 41 mainittu asia Royal Philips Electronics v. komissio, tuomion 205 kohta.

koskevaa virhettä erityisesti sillä, että komissio toimitti asiakirjat myöhässä. Se, että tuomioistuin ei antanut komissiolle mahdollisuutta ilmaista näkemystään tästä seikasta ennen tuomion antamista, merkitsee komission puolustautumisoikeuksien loukkaamista ja menettelyvirhettä.

156. Komission tätä koskeva väite on näin ollen perusteltu. Koska ei voida sulkea pois sitä, että komissio olisi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen myöhästymisongelmia koskevassa keskustelussa esittänyt perusteita, jotka olisivat saaneet tuomioistuimen päätymään toisenlaiseen päätelmään, tuomioistuimen menettelyvirhe oikeuttaa kumoamaan valituksenalaisen tuomion.

c) Mahdollisen oikeutta tulla kuulluksi koskevan virheen vaikutus komission päätökseen (toisen valitusperusteen neljäs osa)

157. Komissio väittää myös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt menettelyvirheen, koska se ei ole osoittanut, mitä vaikutuksia Alrosan kuulluksi tulemista koskevan oikeuden väitetyllä loukkaamisella oli riidanalaiseen päätökseen.

158. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan menettelyvirhe oikeuttaa kumoamaan komission päätöksen ainoastaan, jos on olemassa mahdollisuus, että hallinnollinen menettely olisi johtanut toisenlaiseen tulokseen, jos tätä menettelyvirhettä ei olisi tapahtunut. [101] Toisin sanoen ei saa olla pois suljettua, että menettelyvirhe on vaikuttanut komission päätökseen, ja että päätöksen sisältö olisi siis voinut olla toinen. [102]

159. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siis todennut esillä olevassa asiassa oikeutta tulla kuulluksi koskevan virheen, vaikka ”asiassa ei voidakaan täsmällisesti määrittää sitä, missä määrin mainittu seikka on saattanut vaikuttaa komission päätökseen”. [103]

160. Tämä hieman harhaanjohtava ilmaisu herättää – ainakin pintapuolisesti tarkasteltuna – epäilyksen siitä, että tuomioistuin on kumonnut riidanalaisen päätöksen menettelyvirheen vuoksi, arvioimatta sitä ennen riittävästi, onko tämä menettelyvirhe ylipäänsä voinut vaikuttaa päätöksen sisältöön.

101 – Asia 30/78, Distillers Company v. komissio, tuomio 10.7.1980 (Kok., s. 2229, 26 kohta); asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990 (Kok., s. I-307, Kok. Ep. X, s. 319, 31 kohta); ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 37 mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 73 kohta ja asia C-308/04 P, SGL Carbon v. komissio, tuomio 29.6.2006 (Kok., s. I-5977, 97 ja 98 kohta).

102 – Yhdistetyt asiat 209/78–215/78 ja 218/78, van Landewyck ym. v. komissio, tuomio 29.10.1980 (Kok., s. 3125, Kok. Ep. V, s. 355, 47 kohta) ja asia 150/84, Bernardi v. parlamentti, tuomio 23.4.1986 (Kok., s. 1375, 28 kohta).

103 – Valituksenalaisen tuomion 203 kohta.

161. Lähemmin tarkasteltuna ilmaisusta käy kuitenkin ilmi tuomioistuimen usko siihen, *että* sen toteama oikeutta tulla kuulluksi koskeva virhe saattoi vaikuttaa hallinnollisen menettelyn tulokseen. Ainoastaan vaikutuksen *määrää* ei tuomioistuimen käsityksen mukaan voinut määrittää täsmällisesti.

162. Valitsemastaan harhaanjohtavasta ilmaisusta huolimatta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin noudattaa näin ollen oikeudellisia vaatimuksia, joita asetetaan päätöksen kumoamiselle menettelyvirheiden vuoksi. Kumoaminen ei nimittäin riipu siitä täsmällisestä vaikutuksen määrästä, jolla menettelyvirhe vaikuttaa päätökseen sisältöön.

163. Jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteama menettelyvirhe muodostuu kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamisesta, on vaikea todeta, missä määrin virhe on vaikuttanut komission päätöksen sisältöön. Milloinkaan ei voida täysin sulkea pois sitä, että ilman kuulluksi tulemista koskevan oikeuden loukkaamistakin olisi päädytty samaan päätökseen.

164. Kuulemisen avulla asianosaiselle on tarkoitus antaa tilaisuus esittää huomautuksensa ja vaikuttaa näin komission päätöksentekoprosessin sisältöön. Sen vuoksi jo pelkkä mahdollisuus, että oikeutta tulla kuulluksi koskeva virhe on vaikuttanut päätöksen sisältöön, oikeuttaa päätöksen kumoamiseen.

165. Näin ollen toisen valitusperusteen neljäs osa on perusteeton.

d) Alrosan kuulluksi tulemista koskevan oikeuden ulottuvuus (toisen valitusperusteen kolmas osa)

166. Komissio moittii vielä sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jättänyt käsiteltävänä olevassa asiassa huomiotta Alrosan kuulluksi tulemista koskevan oikeuden ulottuvuuden.

i) Alustava huomautus

167. Euroopan unionin perusoikeuskirjan [104] 41 artiklan 2 kohdan mukaan jokaisella on oikeus tulla kuulluksi, ennen kuin häntä vastaan ryhdytään yksittäiseen toimenpiteeseen, joka vaikuttaisi häneen epäedullisesti. Tämä

104 – Perusoikeuskirjasta annettiin aluksi juhlallinen julistus 7.12.2000 Nizzassa (EYVL C 364, s. 1) ja sitten uudelleen 12.12.2007 Strasbourgissa (EUVL C 303, s. 1).

perusoikeus on otettava huomioon, kun tulkitaan ja sovelletaan asetusta N:o 1/2003. [105]

168. Oikeus tulla kuulluksi on samalla osa puolustautumisoikeuksia, joiden kunnioittaminen missä tahansa menettelyssä, jota käydään tiettyä henkilöä vastaan ja joka voi päätyä hänelle vastaiseen päätökseen, on yhteisön oikeuden perusperiaate, jota on noudatettava. [106]

169. Kilpailuoikeudelliseen menettelyyn liittyvä oikeus tulla kuulluksi ilmaistaan muun muassa asetuksen N:o 1/2003 27 artiklassa sekä täytäntöönpanoasetuksen N:o 773/2004 10 ja 15 artiklassa.

105 – Asetuksen N:o 1/2003 johdanto-osan 37 perustelukappale. Perusoikeuskirjalla ei tosin ole sellaisenaan vielä primäärioikeuteen verrattavia sitovia oikeusvaikutuksia, mutta oikeuksien myöntämisen lähteenä se antaa tietoa yhteisön oikeudessa taatuista perusoikeuksista, varsinkin, jos yhteisön säädöksessä viitataan nimenomaan siihen; vrt. asia C-540/03, parlamentti v. neuvosto, tuomio 27.6.2006 (Kok., s. I-5769, 38 kohta) ja samassa asiassa 8.9.2005 esittämäni ratkaisuehdotus, 108 kohta.

106 – Ks. alaviitteessä 94 mainittu oikeuskäytäntö, erityisesti puolustautumisoikeuksien kunnioittamisesta kilpailuoikeudellisissa menettelyissä ks. asia 374/87, Orkem v. komissio, tuomio 18.10.1989 (Kok., s. 3283, 32 kohta) sekä asia C-534/07 P, Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009 (Kok., s. I-7415, 26 kohta).

ii) Komission väite

170. Komissio moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta lähinnä siitä, että se rinnasti Alrosan virheellisesti ”asianomaisiin yrityksiin”.

171. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa todellakin, että vaikka ainoastaan De Beers voi olla ”asianomainen yritys” EY 82 artiklan mukaisessa menettelyssä, Alrosa ei kuitenkaan ole pelkkä ”asianomainen kolmas osapuoli”. [107] Perusteluna tuomioistuin viittaa tapaan, jolla komissio toteutti mainitut kaksi De Beersin ja Alrosan väliseen sopimukseen liittyvää menettelyä. [108] Se korostaa lisäksi esimerkkien avulla, että komission EY 81 ja EY 82 artiklan nojalla toteuttamia menettelyjä ”käsiteltiin tosiasiallisesti koko ajan yhtenä ja samana menettelynä, eikä tämä koskenut ainoastaan komissiota vaan myös kantajaa [Alrosaa] ja De Beersiä”. [109] Edellä esitetyn perusteella tuomioistuin katsoo, että tämän olisi pitänyt johtaa siihen, että Alrosalle ”olisi myönnetty koko menettelyn osalta, kun sitä arvioidaan kokonaisuudessaan, asetuksessa N:o 1/2003 tarkoitetulle ’asianomaiselle yritykselle’ kuuluvat oikeudet”, vaikkei kantaja suppeasti tulkittuna olisikaan mainitunlainen yritys EY 82 artiklan mukaisessa menettelyssä. [110]

172. Nämä näkemykset eivät vakuuta.

107 – Valituksenalaisen tuomion 176 ja 177 kohta.
108 – Valituksenalaisen tuomion 178 kohta.
109 – Valituksenalaisen tuomion 186 kohta.
110 – Valituksenalaisen tuomion 187 kohta.

173. Muutoin kuin perustuslaissa määritellyn kuulluksi tulemista koskevan oikeuden osalta yhteisön lainsäätäjä on asetuksen N:o 1/2003 27 artiklassa ja täytäntöönpanoasetuksen N:o 773/2004 10 ja 15 artiklassa tietoisesti luokitellut eri luokkiin henkilöt, jotka voivat muodossa tai toisessa olla osallisia kartellioikeudenkäynnissä. Hallinnollisen menettelyn osapuolten (joita kutsutaan myös asianomaisiksi yrityksiksi) oikeudet ovat laajemmat kuin niiden kolmansien osapuolten oikeudet, joilla on tosin intressi menettelyn lopputulokseen nähden mutta jotka eivät itse ole komission päätöksen kohteena.

174. Komissio on kiistattomasti toteuttanut esillä olevassa asiassa kaksi rinnakkaista hallinnollista menettelyä, joista toinen perustui EY 81 artiklaan ja toinen EY 82 artiklaan. Ensimmäisessä menettelyssä Alrosa oli De Beersin tavoin ilmoitetun sopimuksen osapuolena asianomainen yritys. Toisessa menettelyssä tämä asema oli ainoastaan väitetyssä määräävässä markkina-asemassa olevalla De Beersillä, muttei Alrosalla.

175. EY 82 artiklan mukaisessa menettelyssä, jonka päätteeksi tehtiin riidanalainen päätös, Alrosalla oli näin ollen ainoastaan asianomaisten kolmansien osapuolten suppeammat oikeudet.

176. Jos osoittautuisi, että komissio on käsiteltävänä olevassa asiassa mielivaltaisesti eli ilman asiallista syytä jakanut yhtenäisen tosiseikaston kahteen erilliseen menettelyyn, Alrosalle tulisi myöntää – ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen sanoja käyttääksemme – ”koko menettelyn osalta, kun sitä arvioidaan kokonaisuudessaan”, asianomaiselle yritykselle kuuluvat oikeudet. [111]

177. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole kuitenkaan todennut esillä olevassa asiassa tällaista komission harkintavallan väärinkäyttöä. Sille ei myöskään ole perusteita. Kahden erillisen hallinnollisen menettelyn toteuttaminen oli päinvastoin asiallisesti oikeutettua niiden erilaisten aineellisten oikeusperustojen – yhtäältä EY 81 artikla (ETA-sopimuksen 53 artikla) ja toisaalta EY 82 artikla (ETA-sopimuksen 54 artikla) – vuoksi. EY 82 artiklan (ETA-sopimuksen 54 artiklan) nojalla ainoastaan De Beers saattoi olla väitetyssä määräävässä markkina-asemassa olevana yrityksenä komission väitetiedoksiannon ja menettelyn päätteeksi tehdyn päätöksen kohteena.

178. Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, kun se oletti, että Alrosa on rinnastettava EY 82 artiklan mukaisessa menettelyssä asianomaiseen yritykseen.

179. Alrosa väittää, että riidanalaisen päätöksen käytännön vaikutukset ovat samat kuin

111 – Valituksenalaisen tuomion 187 kohta.

sille osoitetun, asetuksen N:o 1/2003 7 artiklan mukaisen kieltopäätöksen vaikutukset. Alrosan mielestä sen on mahdotonta käydä tulevaisuudessa kauppaa De Beersin kanssa.

180. Tähän on huomautettava, että riidanalaisen päätöksen päätösosa on suunnattu yksinomaan De Beersille ja että siinä määrätään velvoittavaksi sen vapaaehtoinen sitoumus luopua Alrosalta ostamisesta. Alrosan mainitsemat vaikutukset tuleviin liikesuhteisiin johtuvat ainoastaan *välillisesti* riidanalaisesta päätöksestä. Tällaiset sitoumuksia koskevien päätösten *heijastusvaikutukset* ovat tyypillisiä nimenomaan kolmansille osapuolille, eivät asianomaisille yrityksille.

181. Alrosan käsityksen vastaisesti sitä ei voida katsoa EY 82 artiklan mukaiseksi asianomaiseksi yritykseksi senkään vuoksi, että komissio oli aiemmin hylännyt De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset. Yhteisten sitoumusten hylkääminen ei nimittäin tapahtunut esillä olevassa asiassa kiinnostavan EY 82 artiklan mukaisen menettelyn yhteydessä vaan rinnakkaisen EY 81 artiklan mukaisen menettelyn yhteydessä. Yhteisten sitoumusten hylkääminen ei näin ollen ole EY 82 artiklan mukaiseen menettelyyn liittyvän riidanalaisen päätöksen kohteena, vaan yhteiset sitoumukset olivat pikemminkin ainoastaan yksi näkökohta, joka komission piti ottaa huomioon Alrosan etuihin kohdistuvan oikeasuhteisuuden tutkimisen yhteydessä.

182. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se rinnasti Alrosan asianomaiseen yritykseen. Tämä oikeudellinen virhe heijastuu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen muihinkin valituksenalaisessa tuomiossa esittämiin näkemyksiin aina riidanalaisen päätöksen kumoamiseen asti. [112] Siihen perustuu erityisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oletus, että komission olisi pitänyt myöntää Alrosalle oikeus tutustua asiakirja-aineistoon. [113] Oikeus tutustua asiakirja-aineistoon on ainoastaan hallinnollisen menettelyn osapuolilla (asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 2 kohdan toinen virke), ja oikeutta voi käyttää vasta väitetiedoksiannon ilmoittamisen jälkeen (asetuksen N:o 773/2004 15 artiklan 1 kohdan toinen virke). Koska Alrosa ei ollut esillä olevassa asiassa kiinnostavan EY 82 artiklan mukaisen menettelyn osapuoli vaan rinnakkaisen EY 81 artiklan mukaisen hallinnollisen menettelyn osapuoli, sillä ei ollut oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä.

183. Tätä taustaa vasten toisen valitusperusteen kolmas osa on perusteltu ja oikeuttaa kumoamaan valituksenalaisen tuomion.

112 – Valituksenalaisen tuomion 197–203 kohta.
113 – Valituksenalaisen tuomion 197 kohta.

C *Välipäätelmä*

184. Vaikka jotkin komission esittämistä väitteistä ovat perusteettomia, yhteenvetona on todettava, että sen valitus menestyy ja johtaa koko valituksenalaisen tuomion kumoamiseen.

VI Alrosan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostaman kanteen arviointi

185. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuin voi ratkaista oikeusriidan lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen.

186. Käsiteltävänä olevassa asiassa on näin. Kaikkia tosiseikkoja koskevia kysymyksiä ja oikeuskysymyksiä, jotka ovat merkityksellisiä Alrosan kanteen ratkaisun kannalta, käsiteltiin jo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ja osapuolilla oli tilaisuus esittää niitä koskevat perustelunsa. Näin ollen asiaa ei tarvitse palauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, vaan yhteisöjen tuomioistuin voi itse ratkaista Alrosan riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevan kanteen.

A *Riidanalaisen päätöksen muodollinen laillisuus (ensimmäinen kanneperuste)*

187. Alrosan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostaman kanteen ensimmäisen kanneperusteen mukaan Alrosan oikeutta tulla kuulluksi on loukattu.

1. Alrosan oikeus tulla kuulluksi

188. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämässään vastineessa komissio näyttää epäilevän, ettei Alrosalla ollut esillä olevassa asiassa ylipäänsä oikeutta tulla kuulluksi.

189. Tällainen käsitys on vailla kaikenlaista oikeudellista perustaa.

190. On totta, että Alrosa ei, kuten mainittiin,[114] ollut osapuoli (asianomainen yritys) esillä olevassa asiassa merkityksellisessä EY 82 artiklan mukaisessa menettelyssä. Ei ole kuitenkaan vähintäkään epäilystä siitä, että Alrosalla oli oikeutettu intressi menettelyn lopputulokseen nähden. Tämä intressi seuraa siitä seikasta, että Alrosa oli väitetyssä määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen aiottu sopimuskumppani. Komission on kuultava tällaista sopimuskumppania tämän yrityksen pyynnöstä, ennen kuin komissio voi tehdä sitoumuksia koskevan päätöksen, jolla kaikkien toimitussuhteiden lopettaminen määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen ja sen sopimuskumppanin välillä muuttuu velvoittavaksi.

191. Käsiteltävänä olevan asian yhteydessä voidaan jättää avoimeksi, olisiko Alrosaa ollut kuultava asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 3 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettuna asianomaisena kolmantena osapuolena.[115] Oikeuskäytännössä on nimittäin selvennetty, että yhteisön oikeuden perustavaa oikeutta tulla kuulluksi on noudatettava, vaikka tästä menettelystä ei olisi annettu erityisiä määräyksiä.[116] Koska sitoumuksia koskeva päätös oli Alrosalle haitallinen erillinen toimenpide, Alrosaa oli sen pyytäessä joka tapauksessa kuultava. Tätä tukee myös lainsäädännöllinen arvio, joka ilmenee asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 4 kohdasta.

114 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 174 ja 175 kohta.

115 – Asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 3 kohdan systemaattinen asema 1 kohdan jäljessä viittaa siihen, että sitä voidaan soveltaa ainoastaan kyseisen asetuksen 7, 8 ja 23 artiklan ja 24 artiklan 2 kohdan mukaisten päätösten tekemisen yhteydessä.

116 – Ks. edellä alaviitteessä 106 mainitut tuomiot.

192. Selvää on myös se, että Alrosalla oli asianomaisena kolmantena osapuolena vähemmän oikeuksia kuin asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan 1 kohdassa ja 27 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuilla asianomaisilla yrityksillä tai osapuolilla. Alrosalla ei varsinkaan ollut oikeutta väitetiedoksiantoon tai vastaavaan asiakirjaan eikä oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon (ks. asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 2 kohta sekä asetuksen N:o 773/2004 10 artiklan 1 ja 2 kohta ja 15 artiklan 1 kohta).

2. Alrosan kuulluksi tulemista koskevien oikeuksien kohde

193. Asianosaiset kiistelevät ennen kaikkea siitä, mihin Alrosan oikeus tulla kuulluksi perustuu.

194. Alrosa vaatii tietoa sen ja De Beersin yhdessä esittämien sitoumusten hylkäämisperusteista ja haluaa esittää niitä koskevat huomautuksensa.

195. De Beersin ja Alrosan yhteisiä sitoumuksia ei ole kuitenkaan annettu EY 82 artiklan mukaisen menettelyn vaan rinnakkaisen EY

81 artiklan mukaisen menettelyn yhteydessä. Näin ollen ne eivät ole riidanalaisen päätöksen kohteena, eikä niitä myöskään hylätä siinä, vaan komissio ainoastaan käsittelee niitä asian kilpailuoikeudellisen arvioinnin vuoksi. Riidanalaisen päätöksen kohteena ovat yksinomaan De Beersin yksin antamat sitoumukset, jotka komissio määräsi velvoittaviksi.

196. Tämän vuoksi Alrosaa oli kuultava ainoastaan De Beersin yksin antamista sitoumuksista ja komission aikomuksesta määrätä ne velvoittaviksi. Näistä sitoumuksista aiheutui myös väitetty Alrosan kärsimä haitta eli kaikkien raakatimantteja koskevien liikesuhteiden loppuminen De Beersin kanssa.

197. Kaikki tämä ei missään tapauksessa tarkoita sitä, että De Beersin ja Alrosan ennen riidanalaista päätöstä viimeksi mainitun kuulemisen yhteydessä antamat yhteiset sitoumukset eivät olisi voineet vaikuttaa päätökseen.

198. Jotta Alrosan kaltainen asianomainen kolmas osapuoli nimittäin voisi esittää järkeviä huomautuksia, komission on paljastettava sille – ainakin pääperiaatteissaan – päätöksen aiottu sisältö. Sisältöön kuuluu sitoumusten, jotka on tarkoitus määrätä velvoittaviksi, olennaisen sisällön lisäksi myös tieto tärkeimmistä syistä, joiden vuoksi komissio on päätynyt hyväksymään mainitut sitoumukset.

199. Esillä olevassa asiassa komission piti näin ollen kertoa Alrosalle De Beersin yksin antamien sitoumusten olennainen sisältö – eli De Beersin Alrosalta ostamien raakatimanttien määrän vähentäminen asteittain sekä ostojen lopettaminen kokonaan vuonna 2009 – ja paljastaa Alrosalle lisäksi tärkeimmät syyt, joiden perusteella se aikoi määrätä De Beersin yksin antamat sitoumukset velvoittaviksi.

200. On selvää, että komission piti samalla kertoa myös siitä, että De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset, jotka se oli vastaanottanut aikaisemmin, eivät riittäneet komission havaitsemien kilpailuongelmien poistamiseen. Ainoastaan tällä tavalla Alrosa saattoi esittää järkeviä huomautuksia aiotun päätöksen oikeasuhteisuudesta sen omiin etuihin nähden. Tällä tavalla tarkasteltuna Alrosa on oikeassa, kun se toteaa, että riidanalainen päätös on läheisessä yhteydessä siihen, että komissio hylkäsi aikaisemmin yhteiset sitoumukset.

201. Edellä esitetyn perusteella on tutkittava, onko komissio täyttänyt Alrosan oikeuden tulla kuulluksi.

3. Alrosan oikeutta tulla kuulluksi ei ole loukattu

202. Alrosa väittää, että komissio ei ilmoittanut sille muuttaneensa asiaintilan arviointiaan, jonka nojalla se hylkäsi riidanalaisessa päätöksessä yhteiset sitoumukset ja hyväksyi De Beersin yksin antamat sitoumukset. Lisäksi Alrosa väittää, ettei sillä ollut tilaisuutta esittää tarkoituksenmukaisia huomautuksia komission muuttuneesta arvioinnista.

203. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määrittämistä tosiseikoista käy ilmi, [117] komissio ilmoitti markkinatutkimuksen tuloksista Alrosalle ja De Beersille jo 27.10.2005 pidetyssä kokouksessa. Samanaikaisesti komissio kehotti yrityksiä toimittamaan sille markkinatutkimuksen tulosten johdosta marraskuun 2005 loppuun mennessä uudet yhteiset sitoumukset, joiden mukaan niiden väliset liikesuhteet lopetettaisiin kokonaan vuodesta 2009 lukien.

204. Alrosa sai jo tällöin tiedon siitä, ettei komissio enää pitänyt De Beersin ja Alrosan yhteisiä sitoumuksia riittävinä havaitsemiensa kilpailuongelmien poistamiseen. Lisäksi Alrosa tiesi tästä kokouksesta lähtien, ettei komissio pitänyt Alrosan ja De Beersin yhdessä ilmoittamassa sopimuksessa ja yhteisissä sitoumuksissa suunniteltuja liikesuhteita (enää) hyväksyttävinä ja oli nyt valmis hyväksymään ainoastaan yritysten liikesuhteiden täydelliseen lopettamiseen perustuvat sitoumukset.

205. Kun otetaan huomioon, että Alrosa oli rinnakkaisen EY 81 artiklan mukaisen menettelyn osapuolena hyvin tietoinen markkinaolosuhteista ja menettelyn taustoista, jo komission tällaiset suulliset toteamukset riittivät antamaan Alrosalle tilaisuuden esittää tarkoituksenmukaisia huomautuksia, joissa se saattoi käsitellä yhtäältä omia taloudellisia etujaan ja toisaalta sen ja De Beersin liikesuhteiden täydellisen lopettamisen – Alrosan mielestä puuttuvaa – oikeasuhteisuutta. Asianomaisena kolmantena osapuolena Alrosalla ei ollut oikeutta kirjalliseen tietoon, varsinkaan asiakirjaan, joka olisi vastannut laajuudeltaan väitetiedoksiantoa.

206. Alrosalla oli näin ollen 27.10.2005 pidetystä kokouksesta lähtien tilaisuus pyrkiä oman kantansa toteutumiseen eli saada

117 – Valituksenalaisen tuomion 21 kohta; ks. myös edellä tämän ratkaisuehdotuksen 27 kohta.

sen ja De Beersin liikesuhteet loppumaan täydellisesti.

207. Alrosa myös käytti tätä tilaisuutta. Asiakirjoista käy ilmi, että yritys selitti 6.12.2005 päivätyssä kirjeessään kantaansa komission kilpailukysymyksistä vastaavalle jäsenelle. [118] Lisäksi Alrosa esitti 6.2.2006 päivätyssä kirjeessään huomautuksensa, jotka koskivat De Beersin yksin esittämiä sitoumuksia ja markkinatutkimukseen liittyvien kolmansien osapuolten huomautuksia. [119]

208. Tällaista tilaisuutta parempaa tilaisuutta huomautusten esittämiseen Alrosa ei voinut asianomaisena kolmantena osapuolena vaatia.

209. Näin ollen Alrosan väite, jonka mukaan sen oikeutta tulla kuulluksi on loukattu, on osoittautunut perusteettomaksi.

210. Mainittakoon täydellisyyden vuoksi vielä, että asianomaisten kolmansien osapuolten kuulluksi tulemista koskevat oikeudet eivät sisällä minkäänlaista oikeutta antaa komissiolle uusia sitoumuksia ennen päätöksen tekemistä. Ainoastaan asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut asianomaiset yritykset voivat antaa uusia sitoumuksia. [120] Siitä seikasta, että Alrosan oli – esimerkiksi ajallisista syistä – mahdoton ”ehdottaa uusia yhteisiä sitoumuksia yhdessä De Beersin kanssa”, [121] ei voi olla ensi näkemältä seurauksena kuulluksi tulemisen oikeutta koskeva virhe. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jättää tämän seikan huomiotta valituksenalaisen tuomion 201 kohdassa, ja samoin tekee Alrosa, jos se perustaa näkemyksensä tähän kohtaan.

B *Riidanalaisen päätöksen aineellinen lainmukaisuus (toinen ja kolmas kanneperuste)*

211. Riidanalaisen päätöksen aineellinen lainmukaisuus on kohteena kahdessa muussa kanneperusteessa, joiden avulla Alrosa vetoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa EY 82 artiklan, asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan sekä sopimusvapauden periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen rikkomiseen.

118 – Alrosa esitteli itse tämän kirjeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle lähettämänsä kannekirjelmän liitteenä 14.

119 – Valituksenalaisen tuomion 24 kohta; ks. myös edellä tämän ratkaisuehdotuksen 30 kohta.

120 – Ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 214–216 kohta.

121 – Valituksenalaisen tuomion 201 kohta.

1. Asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan rikkominen (toinen kanneperuste)

212. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämässään toisessa kanneperusteessa Alrosa katsoo, että asetuksen N:o 1/2003 9 artikla ei ole riittävä oikeusperusta riidanalaiselle päätökselle. Alrosa perustaa näkemyksensä säännöksen rajoittavaan tulkintaan. Alrosan mielestä komissio olisi ensinnäkin saanut hyväksyä ainoastaan De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset. Toiseksi sitoumuksia koskevaa päätöstä olisi pitänyt rajoittaa ajallisesti.

213. Kumpikaan perustelu ei ole pitävä.

a) Oikeus antaa asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisia sitoumuksia

214. Asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisia sitoumuksia voivat antaa ainoastaan asianomaiset yritykset. Kuten edellä jo mainittiin, [122] niitä ovat ainoastaan kulloisenkin kilpailuoikeudellisen menettelyn osapuolet. Esillä olevan kaltaisessa EY 82 artiklan mukaisessa menettelyssä asianomaisena yrityksenä voi olla siis ainoastaan väitetty määräävässä markkina-asemassa oleva yritys. [123] Ainoastaan tämä yritys voi antaa laillisia sitoumuksia.

215. Komissio sai näin ollen EY 82 artiklan mukaisen menettelyn yhteydessä ottaa vastaan De Beersin, väitetyssä määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen, yksin antamat sitoumukset ja määrätä ne asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti velvoittaviksi. [124] Komission ei missään tapauksessa ollut pakko ottaa vastaan ainoastaan De Beersin ja Alrosan yhteisiä sitoumuksia. Yhteisiä sitoumuksia voitiin ylipäänsä antaa ainoastaan EY 81 artiklan mukaisen menettelyn yhteydessä.

216. Olisi varmasti ollut ajateltavissa, että komissio olisi jatkanut tuon rinnakkaisen EY 81 artiklan mukaisen menettelyn yhteydessä ponnistelujaan molempien yritysten – De Beersin ja Alrosan – kanssa löytääkseen ratkaisun havaitsemiinsa kilpailuongelmiin. Se, oliko etusijalle asetettava tuo tapa vai EY 82 artiklan mukaisen menettelyn yhteydessä yksin annetut sitoumukset, ei ole lopulta oikeuskysymys vaan

122 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 174 ja 175 kohta.

123 – Myös useat yritykset yhdessä voivat olla määräävässä markkina-asemassa (ns. yhteinen määräävä markkina-asema).

124 – Ks. vastaavasti valituksenalaisen tuomion 89 ja 90 kohta.

tarkoituksenmukaisuuskysymys, jonka arviointi ei kuulu yhteisöjen tuomioistuimille.

b) Sitoumuksia koskevan päätöksen määräaikaisuus

217. Sitoumuksia koskevan päätöksen määräaikaisuudesta säädetään asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan komissiolla ei ole velvollisuutta tehdä päätöstä määräajaksi. Asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan 1 kohdassa ei komission asetusehdotuksesta [125] poiketen säädetä, että päätös olisi tehtävä määräajaksi. [126]

218. Mikäli De Beersin kaltaisen yrityksen määräävän markkina-aseman poistuminen ei ole odotettavissa lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä, sitoumuksia koskevan päätöksen määräaikaisuus ei olisi myöskään kovin järkevää.

125 – Komission 27.9.2000 tekemä ehdotus neuvoston asetukseksi perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta ja asetusten (ETY) N:o 1017/68, (ETY) N:o 2988/74, (ETY) N:o 4056/86 ja (ETY) N:o 3975/87 muuttamisesta ("EY 81 ja 82 artiklan täytäntöönpanoasetus"), (KOM(2000) 582 lopullinen; EYVL 2000, C 365 E, s. 284); ks. erityisesti ehdotuksen 9 artiklan 1 kohdan toinen virke.

126 – Ks. myös valituksenalaisen tuomion 91 kohta.

219. Asianomaisia yrityksiä ja kolmansia osapuolia ei ole jätetty vaille suojaa myöskään ajallisesti määrittämättömän sitoumuksia koskevan päätöksen yhteydessä. Asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan päätöksen perusteena olleiden tosiseikkojen olennaiset muutokset voivat johtaa menettelyn aloittamiseen uudelleen. Tällaisen olennaisen muutoksen voitaisiin olettaa tapahtuneen, jos markkinaolosuhteet muuttuisivat ajan myötä niin, että aikaisemmin määräävässä markkina-asemassa ollut yritys menettää johtoasemansa markkinoilla.

220. Hyvän hallinnon periaatteen [127] mukaan komission on jokaisen perustellun vihjeen jälkeen viipymättä tutkittava tosiseikkojen olennaiset muutokset ja päätettävä menettelyn uudelleen aloittamisesta.

c) Välipäätelmä

221. Koska asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan rajoittava tulkinta, johon Alrosa perustaa näkemyksensä, ei menesty, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetty toinen kanneperuste on perusteeton.

127 – Oikeus hyvään hallintoon on sisällytetty Euroopan unionin perusoikeuskirjan 41 artiklaan, johon viitataan asetuksen N:o 1/2003 johdanto-osan 37 perustelukappaleessa.

2. EY 82 artiklan, asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan ja sopimusvapauden periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen rikkominen (kolmas kanneperuste)

222. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetyssä kolmannessa kanneperusteessa Alrosa väittää, että riidanalaisen päätöksen perustana oleva De Beersiin kohdistuva ehdoton ja mahdollisesti lopullinen kielto hankkia raakatimantteja suoraan tai epäsuorasti Alrosalta rikkoo EY 82 artiklaa ja asetuksen N:o 1/2003 9 artiklaa, kun niitä tulkitaan yhdessä perustavien sopimusvapauden periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen kanssa.

223. Tätä kanneperustetta on syytä arvioida ensinnäkin sopimusvapauden periaatteen ja toiseksi suhteellisuusperiaatteen kannalta.

a) Sopimusvapaus (kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa)

224. Alrosa väittää, että riidanalainen päätös ei voi perustua EY 82 artiklaan ja asetuksen N:o 1/2003 9 artiklaan, koska se on sopimusvapauden periaatteen vastainen. Komissio on käytännössä määrännyt Alrosan boikottiin.

225. Sopimusvapaus kuuluu yhteisön oikeuden yleisiin oikeusperiaatteisiin. Se on seurausta ihmisten toimintavapaudesta. Myös perusoikeutena suojattuun elinkeinovapauteen [128] sopimusvapaus liittyy erottamattoma sti. [129]Sopimusvapauden takaaminen on välttämätöntä yhteisössä, jossa on noudatettava vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatetta. [130] Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössäkin tunnustetaan, että talouden toimijoilla on sopimusvapaus. [131]

226. Komission on kilpailuoikeudellisia päätöksiä tehdessään otettava huomioon sopimusvapauden ja elinkeinovapauden periaatteet. [132]

128 – Euroopan unionin perusoikeuskirjan 16 artikla.

129 – Julkisasiamies Jacobs on ilmaissut tämän seuraavasti asiassa C-7/97, Bronner, 28.5.1998 esittämässään ratkaisuehdotuksessa (tuomio 26.11.1998, Kok., s. I-7791, ratkaisuehdotuksen 56 kohta): "Oikeus valita kauppakumppani ja käyttää omaisuutta vapaasti vastaa ilmeisesti jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten yleisesti tunnustettuja perusperiaatteita, joilla on usein perustuslain asema. Näihin oikeuksiin puuttuminen vaatii hyvät perustelut."

130 – EY 4 artiklan 1 kohta ja EY 98 artikla; ks. myös asia C-198/01, CIF, tuomio 9.9.2003 (Kok., s. I-8055, 47 kohta).

131 – Asia C-518/06, komissio v. Italia, tuomio 28.4.2009 (Kok., s. I-3491, 66 kohta); ks. lisäksi yhdistetyt asiat C-215/96 ja C-216/96, Bagnasco ym., tuomio 21.1.1999 (Kok., s. I-135, 45 ja 46 kohta) ja asia C-277/05, Société thermale d'Eugénie-les-Bains, tuomio 18.7.2007 (Kok., s. I-6415, 21 kohta).

132 – Ks. vastaavasti asia T-24/90, Automec v. komissio, tuomio 18.9.1992 (Kok., s. II-2223, 51–53 kohta) ja – elinkeinovapauden osalta – asia T-41/96, Bayer v. komissio, tuomio 26.10.2000 (Kok., s. II-3383, 180 kohta).

227. Sopimusvapauteen ei kuitenkaan sisälly ainoastaan vapaus tehdä sopimuksia (positiivinen sopimusvapaus) vaan myös vapaus olla tekemättä sopimuksia (negatiivinen sopimusvapaus).

228. Antaessaan komissiolle sitoumuksia yksin De Beers käytti negatiivista sopimusvapauttaan. De Beers luopui *vapaaehtoisesti* tekemästä tulevaisuudessa sopimuksia Alrosan kanssa.

229. Luopumisen vapaaehtoisuuteen ei vaikuta myöskään se seikka, että De Beers antoi sitoumuksensa kilpailuoikeudellisen menettelyn aikana välttyäkseen kieltopäätökseltä – ja siihen sisältyvältä De Beersin määräävän markkina-aseman toteamiselta. Kilpailuoikeudellisesta menettelystä tai sen jatkamisesta ilmoittaminen sekä kieltopäätös ja mahdollinen sakko eivät muodosta vilpillisiä keinoja, vaan ne ovat komission täysin laillisia keinoja, joilla komissio pyrkii lailliseen päämäärään eli kilpailun tehokkaaseen suojeluun vääristymiseltä. [133]

230. Alrosalta viedään näin sen toivoma tuleva sopimuskumppani. Tämä kuuluu kuitenkin riskeihin, joita Alrosan on otettava kaikkien muiden avoimessa markkinataloudessa toimivien talouden toimijoiden tavoin. Tämä ei rajoita Alrosan sopimusvapautta. [134]

231. Komissio ei ole loukannut sopimusvapautta myöskään sillä, että se määräsi velvoittaviksi De Beersin yksin antamat sitoumukset ja näin ollen luopumisen tulevista sopimussuhteista Alrosan kanssa. Komissio on ainoastaan konkretisoinut riidanalaisessa päätöksessä sopimusvapauden rajoja, joita kaikkien talouden toimijoiden on noudatettava EY:n perustamissopimuksen ja ETA-sopimuksen välittömästi sovellettavissa olevien kilpailusäännösten nojalla. Yritysten (positiivinen) sopimusvapaus päättyy nimittäin heti, jos tehdään sopimus, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on kilpailun rajoittaminen EY 81 artiklassa (ETA-sopimuksen 53 artiklassa) tarkoitetulla tavalla, tai jos yritys käyttää sopimuksen avulla väärin hyväksi määräävää

133 – Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 23 mainitussa asiassa Cementbouw esittämäni ratkaisuehdotuksen 71 kohta.

134 – Esillä olevassa asiassa ei ole perusteita mahdolliselle sopimuspakolle, jonka mukaan De Beers olisi edelleen velvoitettu ostamaan tietyn määrä raakatimantteja Alrosalta. Viittaan täydellisyyden vuoksi siihen, että osapuolet lausuivat yhteisöjen tuomioistuimen suullisessa käsittelyssä De Beersin myyntiverkostosta ja sen yhteydessä ns. olennaisia toimintaedellytyksiä (essential facilities) koskevasta opista. Kuten Alrosa itsekin on myöntänyt, tällaista myyntiverkostoa ei voida pitää niin elintärkeänä, että se muodostaisi olennaisen toimintaedellytyksen, jonka käyttöön De Beersin välttämättä olisi tarjottava muille mahdollisuus. Vaikka oman myyntiverkoston luominen olisi Alrosalle kannattamatonta, se ei yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan oikeuta De Beersiin kohdistuvaa sopimuspakkoa (asia C-7/97, Bronner, tuomio 26.11.1998, Kok., s. I-7791, 41–46 kohta ja erityisesti 45 kohta; olennaisia toimintaedellytyksiä koskevasta opista ks. lisäksi edellä alaviitteessä 23 mainittu Magill-tapaus, tuomion 49–57 kohta ja asia C-418/01, IMS Health, tuomio 29.4.2004, Kok., s. I-5039).

markkina-asemaansa EY 82 artiklassa (ETA-sopimuksen 54 artiklassa) tarkoitetulla tavalla.

232. Alrosa väittää, että komissio ei vastusta päätöksellään väärinkäyttöä vaan ilmeisen lainmukaista käyttäytymistä. Tuotteen pelkkä ostaminen tai myynti, vaikka sen tekisi määräävässä markkina-asemassa oleva yritys, ei voi sinällään olla väärinkäyttöä, jolleivät kaupan perustana ole epäreilut ehdot. Alrosa tukee väitettään lainaamalla oikeuskäytäntöä, erityisesti asiassa Langnese-Iglo vastaan komissio annettua tuomiota, [135] jonka mukaan yksinostosopimuksia ei saa kieltää yleisesti ja määräämättömäksi ajaksi.

233. Tämä perustelu on kuitenkin riittämätön. Alrosa jättää huomiotta, että De Beers ei ole ainoastaan raakatimanttimarkkinoilla toimiva ostaja vaan lisäksi myös maailman suurin valmistaja samoilla markkinoilla. Ilmoitetun sopimuksen tavoitteena ollut toimitussuhde Alrosan ja De Beersin välillä ei siis olisi ollut vertikaalinen vaan horisontaalinen, eli kyseessä olisi ollut kilpailijoiden välinen sopimus. Tämä on ratkaiseva ero Langnese-Iglo-tapaukseen verrattuna, sillä siinä oli kysymys vertikaalisesta yksinostosopimuksesta. [136]

234. Kuten edellä jo todettiin, se, että yritys ostaa säännöllisesti suurimman kilpailijansa tuotannon – tai ainakin mainittavan osan siitä – ei vastaa lähtökohtaisesti normaalia kilpailukäyttäytymistä, varsinkaan, jos ostajalla on määräävä markkina-asema. [137] Alrosakin on kysyttäessä tunnustanut tämän yhteisöjen tuomioistuimen suullisessa käsittelyssä.

235. Esillä olevassa asiassa De Beersillä on lisäksi ollut aikaisemmin ”market maker” -asema ja se on pyrkinyt valvomaan valmistusta timanttimarkkinoilla. [138] Näiden seikkojen vuoksi komissiolta ei ollut lainkaan kohtuutonta olettaa, että jatkuva toimitussopimus Alrosan ja De Beersin välillä voisi johtaa De Beersin määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön. Tämän kilpailuun kohdistuvan vaaran poistamiseksi komissio

135 – Alrosa vetoaa erityisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomioon asiassa T-7/93, Langnese-Iglo v. komissio, tuomio 8.6.1995 (Kok., s. II-1533, 206 ja 207 kohta), joka on vahvistettu yhteisöjen tuomioistuimessa asiassa C-279/95 P, Langnese-Iglo v. komissio, tuomio 1.10.1998 (Kok., s. I-5609, 74 kohta).

136 – Edellä alaviitteessä 135 mainittu asia Langnese-Iglo v. komissio, tuomio 8.6.1995, 4 ja 5 kohta.

137 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 119–122 kohta.

138 – Riidanalaisen päätöksen 25, 26, 28 ja 30 perustelukappale sekä komission ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimittaman vastineen 64 ja 65 kohta; ks. myös valituksenalaisen tuomion 83 kohta.

saattoi määrätä velvoittaviksi De Beersin yksin antamat sitoumukset, joissa luvattiin kokonaan lopettaa tämä toimitussuhde.

236. Alrosa valittaa myös sitä, että sitä estetään käyttämästä markkinoiden suurinta ostajaa. Alrosa katsoo, että komission olisi pitänyt sallia ainakin ad hoc -myynnit De Beersille, jotka olisivat tapahtuneet esimerkiksi huutokauppaamalla parhaan tarjouksen tekijälle. Näiden perustelujen perusteettomuuden olen jo todennut edellä. [139]

237. Alrosa ilmaisee myös pelkonsa siitä, että ilman De Beersin ostoja sillä ei ole enää varmuutta siitä, että se kykenee myymään raakatimantit taloudellisesti kestävin hinnoin. Jäljelle jääneiden ostajien neuvotteluasema paranee, jolloin hinnat eivät enää nouse yhtä korkeiksi kuin ennen, mikä johtaisi kilpailun vääristymiseen Alrosan tappioksi.

238. Avoimessa markkinataloudessa jokaisen talouden toimijan on kuitenkin itse kannettava tuotteidensa myyntiriski. Jos EY 82 artiklan kannalta arveluttavaa toimitussuhdetta aiottaisiin jatkaa tietyn yrityksen mieliksi, kilpailijoita suojeltaisiin kilpailulta ja annettaisiin etusija osallistuvien yritysten intresseille vääristymätöntä kilpailua koskevan yleisen edun (EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohta) kustannuksella. Euroopan kilpailulainsäädännön tavoitteena on oltava kuitenkin suojella kilpailua eikä kilpailijoita, koska siitä koituu välillisesti etua myös kuluttajille ja suurelle yleisölle. [140]

239. Se, että Alrosa joutuu nyt käymään raakatimanttimarkkinoiden jäljelle jääneiden ostajien kanssa tiukempia hintaneuvotteluja kuin aiemmin, ei ole ilmausta kilpailun vähentymisestä vaan päinvastoin sen lisääntymisestä. Kuten komissio lisäksi – ja siltä osin kiistattomasti – toteaa, markkinoilla on useita suhteellisen pieniä ostajia, joiden neuvotteluvoimaa ei saa yliarvioida.

240. Alrosa väittää lopuksi, että riidanalainen päätös vaikuttaa haitallisesti kilpailuun, koska se aiheuttaa huomattavan tuotannon vähenemisen vaaran, jos Alrosa ei löydä ostajia raakatimanteilleen. Kuten komissio perustellusti vastaa, tällainen skenaario on epätodennäköinen, jos lähdetään siitä, että timanttien kysyntä tuotantoketjun loppupään markkinoilla säilyy ennallaan. Alrosa ei ole esittänyt mitään sellaista, mikä viittaisi kysynnän heikkenemiseen näillä tuotantoketjun loppupään markkinoilla.

139 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 119–123 kohta ja 128–130 kohta.

140 – Ks. asiassa C-8/08, T-Mobile Netherlands ym., tuomio 4.6.2009, 19.2.2009 esittämäni ratkaisuehdotuksen 71 kohta (Kok., s. I-4529).

241. Yhteenvetona on todettava, että riidanalainen päätös ei riko sopimusvapauden periaatetta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetyn kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa on näin ollen perusteeton.

b) Oikeasuhteisuus (kolmannen kanneperusteen toinen osa)

242. Alrosa väittää, että riidanalainen päätös ei voi perustua EY 82 artiklaan ja asetuksen N:o 1/2003 9 artiklaan, koska se rikkoo suhteellisuusperiaatetta.

243. Alrosa väittää lähinnä, että ehdotonta kieltoa, jonka mukaan De Beers ei saa lainkaan ostaa raakatimantteja Alrosalta, ei tarvita kahdesta syystä: Ensinnäkin De Beersille olisi varattu ilmoitetussa sopimuksessa enintään 50 prosenttia Alrosan timanttituotannosta. Toiseksi komissio esitti täydelliselle myyntikiellolle vähemmän pakottavan vaihtoehtoisen ratkaisun De Beersin ja Alrosan yhteisten sitoumusten muodossa.

244. Nämä perustelut eivät oikeuta kumoamaan riidanalaista päätöstä.

245. Aluksi on muistutettava siitä, että sitoumusten sopivuuden ja välttämättömyyden tutkinta asetuksen N:o 1/2003 9 artiklan mukaisen komission päätöksen yhteydessä vaatii monitahoisten taloudellisten seikkojen arviointia, minkä vuoksi komissiolla on harkintavaltaa. [141]

246. Esillä olevassa asiassa komission piti harkintavaltaa käyttäen päättää ensinnäkin, antoiko ilmoitettu sopimus aihetta kilpailua koskeviin huolenaiheisiin, ja toiseksi, voitiinko De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset ottaa huomioon De Beersin yksin antamia sitoumuksia lievempänä keinona.

247. Kuten edellä jo mainittiin, [142] yhteisöjen tuomioistuimet ovat oikeutettuja tutkimaan komission päätösten tosiseikkojen aineellisen lainmukaisuuden ja sen, että päätöksessä ei ole tehty ilmeistä arviointivirhettä. Niiden on tutkittava esitettyjen todisteiden aineellinen paikkansapitävyys, luotettavuus ja johdonmukaisuus sekä tarkistettava, kattavatko nämä todisteet kaikki merkitykselliset seikat, jotka pitää ottaa huomioon monitahoisen tilanteen arvioinnissa, ja voivatko kyseiset todisteet tukea päätelmiä, jotka niistä on tehty.

141 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 70–75 kohta.
142 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 77 kohta.

248. Esillä olevassa asiassa on riidanalaista ainoastaan se, tukivatko komission esittämät tosiseikat sen tekemiä päätelmiä; tällöin on kysymys yhtäältä päätelmästä, että ilmoitettu sopimus antoi aiheen EY 82 artiklassa tarkoitettuihin huolenaiheisiin, ja toisaalta siitä päätelmästä, että De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset eivät olleet sopiva vaihtoehto velvoittaviksi määrätyille, De Beersin yksin antamille sitoumuksille.

i) Kilpailuongelman olemassaolo

249. Kilpailuongelman olemassaolon osalta Alrosa on tyytynyt siihen niukkasanaiseen mainintaan, että ilmoitetun sopimuksen (noin 50 prosenttia Alrosan kokonaistuotannosta) kanssa vastaavaa suuruusluokkaa olleet ja kilpailijat poissulkevat toimitussuhteet määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen kanssa on aiemmin katsottu kilpailulainsäädännöllisesti hyväksyttäviksi.

250. Esillä olevassa asiassa ei tarvitse tutkia sitä, pitääkö tämä Alrosan todistamatta jättämä väite paikkansa. Esillä olevassa asiassa on nimittäin joka tapauksessa useita erityispiirteitä.

251. Ne noin 50 prosenttia Alrosan vuosittaisesta timanttituotannosta, joiden piti olla De Beersin kanssa ilmoitetun sopimuksen kohteena, muodostavat nimittäin koko Alrosan vientiin tarkoitetun tuotantomäärän.[143] Toiseksi De Beers ei ole kuka tahansa Alrosan tuotteiden ostaja vaan maailman suurin raakatimanttien valmistaja, siis Alrosan kilpailija, joka komission ennakkoarvioinnin mukaan oli määräävässä markkina-asemassa.[144] Kolmanneksi komission toteamusten mukaan oli olemassa merkkejä siitä, että ilmoitettu sopimus antaisi De Beersille mahdollisuuden valvoa ”market maker” -asemassa timanttimarkkinoiden tuotantoa.[145]

252. Näiden seikkojen vuoksi ei ole syytä moittia sitä komission päätelmää, että ilmoitettu sopimus antoi aihetta kilpailuoikeudellisiin huolenaiheisiin, jotka koskivat sen yhteensopivuutta EY 82 artiklan kanssa. Komissio saattoi kohtuudella olettaa, että tämä sopimus johtaisi De Beersin määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön.

143 – Valituksenalaisen tuomion 13 kohta.

144 – Valituksenalaisen tuomion 9 ja 14 kohta; riidanalaisen päätöksen 23–27 perustelukappale.

145 – Riidanalaisen päätöksen 28 ja 30 perustelukappale.

ii) De Beersin yksin antamien sitoumusten sopivuus ja välttämättömyys

253. De Beersin yksin antamien, velvoittaviksi määrättyjen sitoumusten, joissa luvattiin lopettaa liikesuhde Alrosaan, sopivuudesta ja välttämättömyydestä on todettava seuraavaa.

254. On totta, että komissiolla oli käytettävissä oletettavasti lievempinä keinoina De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset. Komissio oli siis velvollinen tutkimaan, olivatko nämä yhteiset sitoumukset yhtä sopivia poistamaan havaitun kilpailuongelman kuin De Beersin selvästi pidemmälle menevät yksin antamat sitoumukset. Komissio perusti tutkimuksensa markkinatutkimukseen ja esitti sen tulokset – vaikkakin hyvin suppeassa muodossa – riidanalaisessa päätöksessä. [146]

255. Vaikka Alrosa arvosteli komission markkinatutkimuksen tuloksia [147] hallinnollisessa menettelyssä, se ei esittänyt niitä koskevia väitteitä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Vasta muutoksenhakuvaiheessa Alrosa väitti ensimmäisen kerran, että 21 kolmannen osapuolen huomautukset eivät ole todistusvoimaisia. [148] Tällainen menettely on epäasianmukaista, koska riita-asiaa ei saa laajentaa muutoksenhakumenettelyssä uusilla väitteillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käsiteltyyn riita-asiaan verrattuna (yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 42 artiklan 2 kohta luettuna yhdessä 118 artiklan kanssa). [149] Tämän vuoksi otan seuraavan tarkastelun perustaksi komission markkinatutkimuksen tulokset, joita Alrosa ei ole ajoissa riitauttanut tuomioistuimessa.

256. Kolmansien osapuolten markkinatutkimuksen yhteydessä esittämissä huomautuksissa ilmaistiin muun muassa se huoli, että pitkäaikaisen ostosuhteen jatkuminen antaisi De Beersille mahdollisuuden estää Alrosaa kehittymästä riippumattomaksi kilpailijaksi. [150] Suurin osa asianomaisista kolmansista osapuolista oli lisäksi sitä mieltä, että De Beersin ja Alrosan välillä ei saisi olla minkäänlaista myyntisuhdetta. [151]

146 – Riidanalaisen päätöksen 41 ja 42 perustelukappale.

147 – Ks. riidanalaisen päätöksen 41 perustelukappale.

148 – Vastauskirjelmän 67 ja 77 kohta ja Alrosan vastauskirjelmän 17 kohta. Alrosa kritisoi erityisesti sitä, että useimmat kolmansien osapuolten negatiiviset huomautukset perustuivat yhdenmukaiseen mallivastaukseen eikä niissä käsitelty esillä olevassa asiassa merkityksellisiä kilpailuongelmia.

149 – Asia C-136/92 P, komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomio 1.6.1994 (Kok., s. I-1981, 59 kohta); edellä alaviitteessä 36 mainittu asia Storck v. SMHV, tuomion 45 kohta; edellä alaviitteessä 59 mainittu asia PKK ja KNK v. neuvosto, tuomion 61 kohta ja edellä alaviitteessä 64 mainittu asia France Télécom v. komissio, tuomion 60 kohta.

150 – Riidanalaisen päätöksen 41 perustelukappaleen toinen luetelmakohta.

151 – Riidanalaisen päätöksen 41 perustelukappaleen kolmas luetelmakohta.

257. Näissä olosuhteissa ei ole syytä moittia sitä komission päätelmää, että De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset, jotka antaisivat Alrosalle mahdollisuuden edelleen myydä De Beersille rajoitetun määrän raakatimantteja, eivät olleet sopivia poistamaan komission havaitsemia kilpailuongelmia. Missään tapauksessa ei ollut kohtuutonta olettaa, että De Beersin ja Alrosan yhteiset sitoumukset eivät olleet yhtä sopivia poistamaan EY 82 artiklaan liittyvät kilpailua koskevat huolenaiheet kuin De Beersin yksin antamat sitoumukset.

258. Toisin kuin asiassa Automec,[152] johon Alrosa useita kertoja viittaa, esillä olevassa asiassa ei ollut olemassa komission havaitseman kilpailuongelman useita samanveroisia ratkaisumahdollisuuksia. Näin ollen asiassa Automec vastaan komissio annettua tuomiota ei voi soveltaa esillä olevassa asiassa.

259. Kaikkiaan on siis todettava, että edes De Beersin ja Alrosan yhteisten sitoumusten tunteminen ei estänyt komissiota määräämästä De Beersin yksin antamia pidemmälle meneviä sitoumuksia velvoittaviksi.

iii) Oikeasuhteisuus suppeammassa merkityksessä

260. Alrosa väittää, että De Beersille tapahtuvien myyntien täydellinen kieltäminen vaikuttaa kohtuuttomasti sen etuihin. Alrosan vapaus tehdä kauppoja tämänhetkisen tärkeimmän asiakkaansa kanssa evätään täydellisesti ja mahdollisesti lopullisesti.

261. Tämä väite menee päällekkäin toisen kanneperusteen ensimmäisen osan kanssa, joka koskee sopimusvapautta. Väite on hylättävä tuossa yhteydessä mainituista syistä.[153]

iv) Alrosan väitetty syrjintä

262. Lopuksi Alrosa väittää, että riidanalainen päätös on mielivaltainen ja syrjii Alrosaa muihin toimittajiin verrattuna, jotka voivat edelleen myydä raakatimantteja De Beersille tarvitsematta kilpailla Alrosan kanssa.

152 – Ks. edellä alaviitteessä 132 mainittu asia Automec v. komissio, erityisesti tuomion 52 kohta.

153 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 224–241 kohta.

263. Alrosa ei ole osoittanut, myyvätkö muut tuottajat ylipäänsä mainittavia määriä De Beersille. Todisteita olisi kuitenkin tarvittu, kun otetaan huomioon se seikka, että kilpailijoiden välisiä myyntejä ei ilman muuta voida pitää normaalina markkinakäyttäytymisenä. [154]

264. Vaikka oletettaisiin, että tällaisia myyntejä tapahtuu, Alrosaa ei syrjitä riidanalaisessa päätöksessä muihin valmistajiin verrattuna.

265. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhdenvertaisen kohtelun tai syrjintäkiellon periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei kohdella eri tavoin eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavoin, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella. [155]

266. Esillä olevassa asiassa Alrosa ja muut maailmanmarkkinoilla toimivat raakatimanttien valmistajat eivät ole välttämättä toisiinsa rinnastettavissa tilanteissa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamusten [156] mukaan Alrosa on maailmanlaajuisen timanttikaupan toiseksi suurin valmistaja ja haluaisi tehdä pitkäaikaisen toimitussopimuksen De Beersin, suurimman valmistajan kanssa. Jo pelkästään De Beersin ja Alrosan merkittävän markkina-aseman vuoksi näiden yritysten välistä toimitussuhdetta on arvioitava toisella tavalla kuin De Beersin ja jonkin muun, selvästi pienemmän raakatimanttien valmistajan mahdollista toimitussuhdetta.

267. Ilmoitetulla sopimuksella oli lisäksi tarkoitus jatkaa Alrosan ja De Beersin vuosikymmeniä jatkunutta kilpailijat poissulkevaa toimitussuhdetta, jota De Beers käytti oman ”market maker” -asemansa varmistamiseen ja tuotannon valvomiseen maailmanmarkkinoilla. [157] Tämäkin historiallinen yhteys erottaa Alrosan aseman muiden markkinoilla olevien valmistajien asemasta.

268. Näin ollen yhdenvertaisen kohtelun tai syrjintäkiellon periaatetta ei ole loukattu. Alrosan väitteen vastaisesti riidanalainen

154 – Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 119–122 ja 234 kohta.

155 – Asia C-344/04, IATA ja ELFAA, tuomio 10.1.2006 (Kok., s. I-403, 95 kohta); asia C-303/05, Advocaten voor de Wereld, tuomio 3.5.2007 (Kok., s. I-3633, 56 kohta) ja asia C-558/07, S.P.C.M. ym., tuomio 7.7.2009 (Kok., s. I-5783, 74 kohta).

156 – Valituksenalaisen tuomion 8 ja 9 kohta; ks. myös edellä tämän ratkaisuehdotuksen 14 ja 15 kohta.

157 – Riidanalaisen päätöksen 25, 26, 28 ja 30 perustelukappale sekä komission ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen toimittaman vastauskirjelmän 64 ja 65 kohta; ks. myös valituksenalaisen tuomion 83 kohta.

päätös ei myöskään ollut mielivaltainen, vaan se perustui aineellisiin perusteluihin, joiden perustana olivat erityisesti komission toteuttaman markkinatutkimuksen tulokset.

269. Ainoastaan täydellisyyden vuoksi lisään, että riidanalaista päätöstä ei pidä käsittää esimerkiksi De Beersille annetuksi luvaksi ostaa raakatimantteja muilta valmistajilta kuin Alrosalta. De Beersin toimitussuhteet muihin valmistajiin olisi tietysti arvioitava kunkin yksittäisen tapauksen seikkojen osalta EY 81 ja EY 82 artiklan sekä ETA-sopimuksen 53 ja 54 artiklan nojalla.

v) Välipäätelmä

270. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetyn kolmannen kanneperusteen toinen osa on näin ollen perusteeton.

C *Välipäätelmä*

271. Koska yksikään Alrosan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämistä kanneperusteista ei ole menestynyt, Alrosan nostama riidanalaista päätöstä koskeva kumoamiskanne on hylättävä.

VII Oikeudenkäyntikulut

272. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 122 artiklan 1 kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista, mikäli valitus on perusteltu ja se tekee asiassa lopullisen päätöksen.

273. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan ja 118 artiklan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista ja koska Alrosa on hävinnyt asian molemmissa oikeusasteissa, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut molemmissa oikeusasteissa.

VIII Ratkaisuehdotus

274. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

1) Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-170/06, Alrosa vastaan komissio, 11.7.2007 antama tuomio kumotaan.

2) Kanne, jolla Alrosa on vaatinut yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan 22.2.2006 tehdyn komission päätöksen 2006/520/EY, hylätään.

3) Alrosa velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut molemmissa oikeusasteissa.